НИКОЛА В. ДИМИТРОВ
ЃОРЃИ ДИМИТРОВСКИ

ПЕДЕСЕТ ГОДИНИ НАСТАВА НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО ЦАПАРИ И ЦАПАРСКО

'44 – '94

НИКОЛА В. ДИМИТРОВ
ЃОРЃИ ДИМИТРОВСКИ

ПЕДЕСЕТ ГОДИНИ НАСТАВА НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО ЦАПАРИ И ЦАПАРСКО

Трудот е посветен на сите просветни работници кои со својата ма-котрпна воспитно-образовна и хумана дејност се вградија во темелите на македонската просвета.

АВТОРИТЕ

NIKOLA V. DIMITROV
\OR\I DIMITROVSKI

FIFTY YEARS OF EDUCATION IN MACEDONIAN LANGUAGE IN THE VILLAGE OF CAPARI AND ITS REGION

Society of science and art - Bitola
Central primary school "Trajan Belev" - Capari
Bitola, 1995

НИКОЛА В. ДИМИТРОВ
ЃОРЃИ ДИМИТРОВСКИ

ПЕДЕСЕТ ГОДИНИ НАСТАВА НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО ЦАПАРИ И ЦАПАРСКО

Друштво за наука и уметност - Битола
Централно основно училиште „Трајан Белев“ - Цапари
Битола, 1995

ДРУШТВО ЗА НАУКА И УМЕТНОСТ - БИТОЛА

ЕДИЦИЈА: ОДДЕЛНИ НАУЧНИ ТРУДОВИ X[VIII

Редакциски одбор:

Ѓорѓи Димовски - Цолев
Максим Стојановски
Трајко Огненовски
Ѓорѓи Лумбуровски

Рецензенти:

Д-р Павле Митрески
Д-р Душко Ристевски
Ѓорѓи Танковски

ISBN 9989-628-10-6

Изданието се печати со одлука на Управниот одбор на Друштвото за наука и уметност - Битола и со финансиско учество на Министерството за наука на Р. Македонија, Министератвото за образование и физичка култура на Р. Македо-нија и други спонзори. Авторите ја иска’уваат својата благодарност.

ПРЕДГОВОР

Изминаа 50 години откако во с. Цапари и околните села слободно се разгласи во училиш-тата македонскиот мајчин јазик. Години исполнети со многу тешкотии за да се оспособат и из-градат училишни згради, да се обезбеди пот-ребниот инвентар, наставните помагала, уче-ничкиот прибор и што ли уште не.

Учителскиот кадар, веднаш по војната, беше без оформено образование, несоодветно или недовршено средно образование.

Годините минуваа, генерации врвеа, училиштата стануваа ‘аришта на воспитание, образование, култура, другарувања и пријател-ства. Од година во година се подобруваше материјалната поло’ба на училиштата, а учи-телите и наставниците стануваа со оформено вишо и високо образование. Сето тоа прет-ставуваше чекор напред, со завет за подобро утре.

Одот кон прогресот беше оптоварен и со одлив на населението од сите населби што забеле’ително, од година во година, го нама-луваше ученичкото тело. Месното население и наставниците се загри’ени за процесот што и денес не престанува. Процес кој мо’е да го ис-празни просторот, сите изминати години да ги стави во заборав и тивко да ја уништи наставата на мајчин јазик. Меѓутоа, долгогодиш-ното постоење на наставата на македонски ја-зик мо’е и мора да биде судбина која не треба да прекине.

Годините поминати во овој простор и проблемите низ кои поминуваше наставата, нѐ обврза кон сите наши колеги кои работеле и кои сега работат да им се оддол’име на еден достоен начин, со тоа што еден мал дел од нивниот труд и дело да биде овековечен во оваа книга.

Трудов не претендира на сеопфатност, зашто има уште многу работи што мо’ат и тре-ба да се ка’ат. Сепак, низ овој краток монограф-ски приказ за наставата на македонски јазик во Цапари и Цапарско ќе се обидеме да откриеме само некои моменти и ќе ги откинеме од забо-равот.

АВТОРИТЕ

ЗАПОЧНУВАЊЕ СО РАБОТА НА ПРВИТЕ НАРОДНИ ОСНОВНИ УЧИЛИШТА ВО УЧЕБНАТА 1944-1945 ГОДИНА

МРЕЖА НА УЧИЛИШТА И БРОЈ НА УЧЕНИЦИ

Вековната борба на македонскиот народ за слободно и јавно да се слу'и со својот мај-чин јазик се круниса во Народноослободителната и антифашистичка борба.

По успешното завршување на војната за првпат во нашата историја беа преземени мер-ки и создадени услови да се отпочне со редовна настава на мајчин македонски јазик. Низ целата територија на Република Македонија никнуваа првите народни училишта.[1] Така, веднаш по ослободувањето на Битола 4-ти ноември 1944 година беа преземени мерки за отварање училишта на македонски, турски и албански јазик, таму каде што за тоа постоеја услови.

Со цел навреме да започне редовната настава, Градскиот и Околискиот НОО (Народноослободителен одбор) на Битола и Битолско назначија над 160 учители, кои веднаш при-суствуваа на двонеделен курс, заради основно запознавање со учителскиот позив.[2]

Во сите 67 народни основни училишта редовната настава започна на 4-ти декември 1944 година со пригодна свеченост која, покрај 7.687 ученици, присуствуваа и голем број родители и граѓани.[3] Меѓу наведениот број на училишта, единаесет беа во просторот на Цапари и Цапар-ско,[4] и тоа во селата: Цапари, Ротино, Горно Српци, Рамна, Лера, Свињишта, Метимир, Го-пеш, Доленци, Ѓавато и Маловишта.[5] Во наве-дените 11 училишта беа опфатени вкупно 1.153 ученици.

Напоредно со отворањето на народни основни училишта на македонски јазик, започна ре-

1 Народните основни училишта - под тоа име се задр'але заклучно со учебната 1952/53 година.

2 - Група автори: *40 години настава на македонски јазик во Битола и Битолско '44 - '84 година*. Битола, 1984 година, страна 12;
- Спасе Медаровски, Никола Спировски, Ѓорѓи Лазаревски, *Образованието во Битола и Битолско за време од 1944 до 1952 година*. Зборник од Научниот собир - Воспитанието и образованието во Битола (развој и перспектива), Битола 1990 година, стр. 199 и 200.

3 Исто, стр. 13, 14 и стр. 198, 199.

4 Во географската литература под поимот Цапарско, односно Цапарско Поле, се подразбира висока микрорегија сместена во западниот дел од Пелагониската котлина и истата се наоѓа западно од Битола. Цапарско Поле зафаќа површина од 168 км^2 со 13 села и тоа: Цапари, Ротино, Горно Српци, Рамна, Лера, Свињишта, Стре'ево, Метимир, Гопеш, Доленци, Ѓавато, Ка'ани и Маловишта.

5 Во селото Ка'ани не се отворило, а и денес не постои училиште. Додека, пак, селото Стре'ево, иако географски му припаѓа на Цапарско Поле, сепак училиштето и учениците биле прилучени и гравитирале кон селата Црнеец и Кукуречани, односно кон

довна настава и на албански јазик, во одделни паралелки, во село Лера, а нешто покасно (1947/48 г.) и во село Доленци.

Табела 1. Населени места, име на народното основно училиште и број на запишани ученици во првата учебна година 1944-1945 година[6]

Ред. број	Населено место	Име на народното училиште	Број на ученици
1	Цапари	„Кирил и Методиј“	276
2	Ѓавато	„Трајан Белев“	324
3	Гопеш	„Питу Гули“	32
4	Лера	„Стив Наумов“	43
5	Маловишта	„Стив Наумов“	80
6	Горно Србци	„Видан Темелковски“	112
7	Ротино	„Кирил и Методиј“	108
8	Рамна	„Јосиф В. Сталин“	41
9	Свињишта	„Ѓорѓи Сугарев“	44
10	Метимир	„Гоце Делчев“	28
11	Доленци	„Тодор Ангелевски“	65*
		Вкупно:	1.153

*Во училиштето во село Доленци, според податоците од Околискиот народен одбор, стои дека наставата започнала во 1944/45 година. Меѓутоа, од сочуваната документација во ЦОУ „Трајан Белев“ се гледа дека учениците од село Доленци наставата ја посетувале во село Ѓавато и тоа од учебната 1944/45 до учебната 1947/48 година

НАСТАВЕН КАДАР, ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНА РАБОТА, МАТЕРИЈАЛНИ СОСТОЈБИ И ДРУГИ АКТИВНОСТИ

Првата учебна година започна во многу тешки услови: наставниот кадар беше недоволно квалификуван за наставна работа, немаше издадена македонска граматика, учебници, буквар, тетратки, моливи и други помагала. Основна задача во наставната работа беше описменувањето на првооделенците и неписмените возрасни, а за другите одделенија основна задача беше да ве’баат читање, пишување, прераска’ување и основни математички операции.

друг простор.

6 Историски архив - Битола - Околиски народен одбор, 1945 година, К-6, АЕ 369, Л 1007.

Во месец март 1945 година добиен е први-от наставен план за основните училишта во Македонија. Содр’ината на наставниот план е следната:

I одделение		II одделение	
1. Читање,	2. Пишуење	1. Читање,	2. Пишуење
3. Предметно учење,	4. Рисување	3. Предметно учење,	4. Рисување
5. Сметање,	6. Пеење,	5. Сметање,	6. Пеење,
7. Вероучение (не задол’ително)		7. Вероучение,	8. Гимнастика
8. Рачна работа		9. Рачна работа	
III одделение		**IV одделение**	
1. Читање,	2. Пишуење	1. Читање,	2. Пишуење
3. Сметање - геометрија,	4. Природнознание,	3. Сметање - геометрија,	4. Природнознание,
5. Географија (м),*	6. Историја (м),	5. Географија (ј),*	6. Историја (ј),
7. Вероучение,	8. Пеење,	7. Вероучение,	8. Пеење,
9. Рисување,	10. Гимнастика	9. Рачна работа,	10. Гимнастика
11. Ra~na rabota,	12. Krasnopis	11. Krasnopis	

*/М/ на Македонија; /Ј/ на Југославија

На своето заседание од 3 мај 1945 година Народната влада на демократска федерална Македонија, по предло’ение на Комисијата за јазик и правопис при Министерството на просвета донесе решение за Македонска азбука од 31 буква и истата станува официјална азбука во Македонија.

Битолскиот окру’ен народно-ослободите-лен одбор со свое решение број 34 од 18.05.1945 год. македонската азбука ја применува во дело и истата е и денес во употреба без никакви до-полнувања и корекции.[7]

За први учители во селото Цапари и Ца-парско беа поставени 18 учители и тоа:

- во Цапари: Ѓорѓи Шупов и Димитар Настевски
- во Рамна: Нада Јанеска
- во Ѓавато: Вељо Теодосиевски, О.К. Стефановска, Д.Т. Накоска, Богдан Банишки и Мара Робевска
- во Маловишта: Зоре Франц Аница
- во Гопеш: Иван Наумовски
- во Лера: Кирил Грахолски и Ташко Пауновски
- во Метимир: Красимира Димитровска
- во Свињишта: Петар Ристески
- во Горно Српци: Јелена Станковска, Ленче Димитрова, Јованка Стефановска и Александар Стефановски
- Во Ротино: Фанија Димитрова[8]

7 Група автори: *40 години настава на македонски јазик во Битола и Битолско ‘44-’84 година*. Битола, 1984 год. стр. 14 и 15.

8 Спореден бројот на учениците и бројот на учителите за населбите Цапари и Ротино, а поради непостоење на пишан податок, на мислење сме дека имало 2 до 3 учители повеќе од вкупниот број на учители. А за село Доленци првиот учител се јавува

Секој учител, наоѓајќи се во услови на недостиг на основни наставни средства и пома-гала, беше принуден самиот да ги изработува, при што неговото анга’ирање траеше преку целиот работен ден. Тој беше задол’ен не само да ја организира и изведува наставата со редовните ученици и да ги описменува возрасните, туку и да го организира културно-просветниот ‘ивот во селото, да ја развива активноста на нардниот фронт, АФЖ, да ја органи-зира и подготвува младината за идеен опште-ствен ‘ивот и да одр’ува редовно предавање за здравственото просветување на населе-нието. За извршување на поставените опште-ствени задачи работниот ден на учителот започнуваше во 7 часот наутро, а завршуваше некаде околу 22 часот навечер, а често и подоцна. Мошне е евидентен фактот дека условите за подготовка на учителот за наставна работа беа многу тешки, бидејќи наставникот за еден месец добиваше половина литар газија за осветлување. Но и при такви услови младешкиот ентузијазам и патриотскиот дух беа на ниво. Во почетокот за својата работа учителот не при-маше плата додека храна и огрев му се обезбедуваа од месното население. Учителот мо’еше да дојде в град само кога за тоа ќе беше повикан по слу’бена дол’ност. Учителите со личен пример претставуваа идеал на идните млади генерации.[9]

Посебна тешкотија за одвивање на наставата беше немањето училишен простор, па така наставата се изведуваше во стари згради или во приватни куќи. Училишните згради беа доста руминирани и изградени во различни периоди. Во село Цапари училишната зграда била изградена 1907 година, во прибли’но истиот период била изградена и училишната зграда во Метимир. Во село Гопеш училишната зграда била подигната 1908/09 година. Во Ѓавато наставата се одвиваше во две згради - едната изградена 1918 година, а другата 1927 година, во Рамна и Горно Српци училишните згради биле изградени во периодот од 1920-1925 година, а во село Ротино училишната зграда била изградена во 1932 година. Додека, пак, во селата Маловишта и Доленци наставата се одвиваше во приватни куќи. Единствено по-нови училишни згради беа во селата Сви-њишта и Лера, кои беа изградени во 1942 односно 1943 година.

За нормалното отпочнување со работа на народните основни училишта беше извршен неопходен минимален ремонт во училишните згради, а во некои се вршеше и во текот на учебната година. Материјалното обезбедување на училиштата со огрев, стакло за прозорци, ќера-миди за поправка на покривите, материјал за оградување на училишните дворови и други материјални потреби, го извршуваше населе-нието.[10]

Во целокупната работа во училиштето, особено значајна улога имала Пионерската организација. Така, на 08.12.1944 година, во селото Горно Српци, со учениците од I до IV одделе-ние, учителите Јованка и Александар Стефа-новски и Ленче Димитрова го формираа Пр-виот пионерски одред во Околијата, кој го доби името „Видан Темелковски“, по името на паднатиот борец од тоа село. Основна задача на пионерскиот одред беше собирање на облека и храна од месното население, која преку НОО беше доставувана до борците на

1947/48 год.

9 Група автрои: *40 години настава на македонски јазик во Битола и Битолско ‘44-’84 година*. Битола, 1984 год. стр. 16

10 Исто, стр. 20

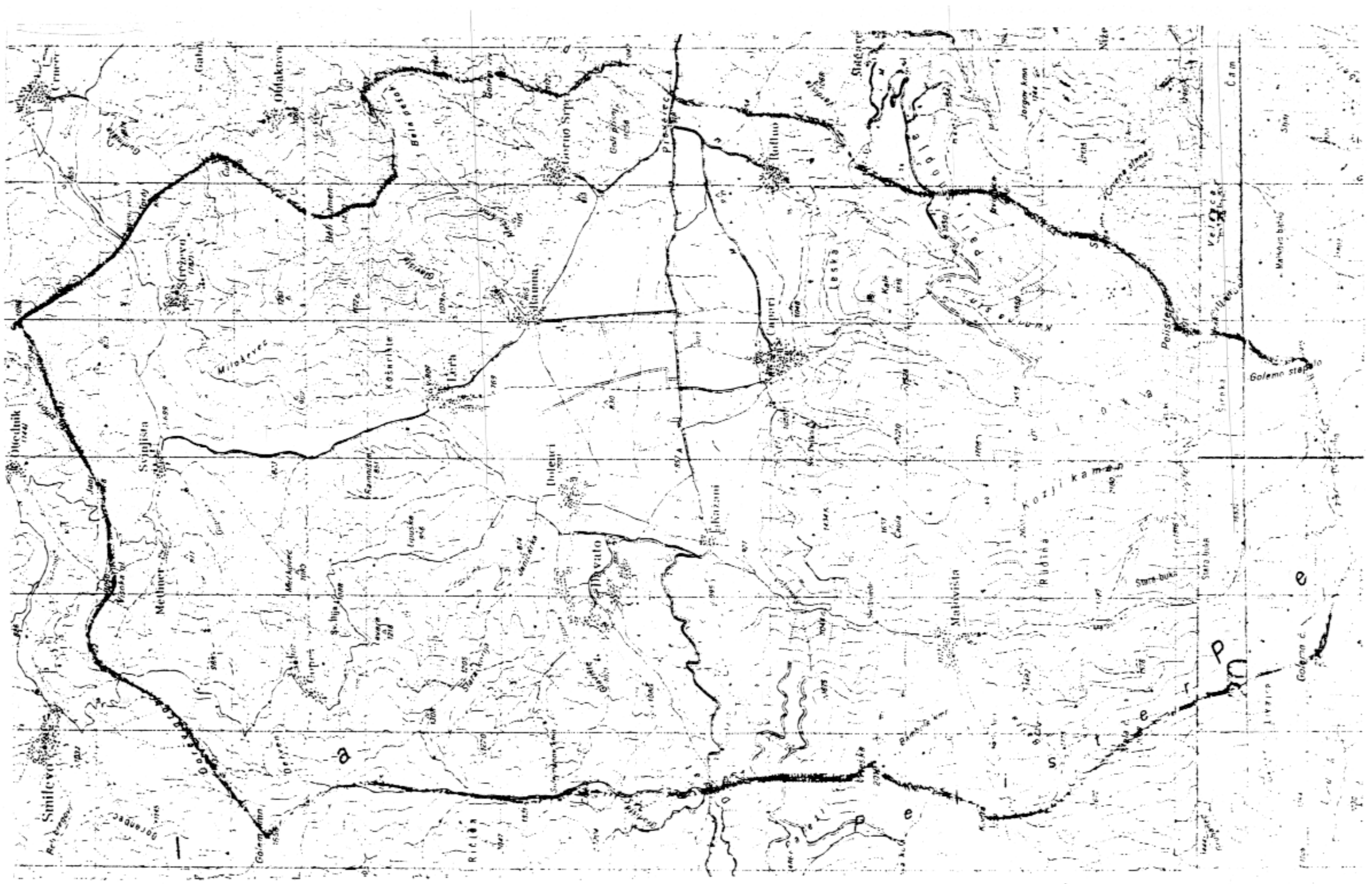

Топографска карта на Цапарско поле

НОВ - за Срем-скиот фронт. Исто така, пионерите организираа разновидна помош за оние семејства чии сино-ви борци-партизани не беа вратени од фронтот.

Во тоа време се дви’еа разбиени балистички групи, кои преку селата Гопеш, Ѓавато и Маловишта бегаа за грција, а патем напаѓаа и уби-ваа. Така во селото Маловишта беше одвлечена учителката Зоре Франц Аница до југословенско-грчката граница каде во погоден момент успеала да им избега. Затоа пионерите во групи стра’ареа по височините околу селото за да сигнализираат доколку забеле’ат некакво дви’ење на сомнителни лица.[11]

Бидејќи скоро во сите народни основни училишта наставниот кадар беше недоволно квалификуван за наставна работа, стручното и педагошко усовршување се одвиваше пре-те’но преку курсеви кои се одр’уваа во Битола. Меѓутоа, во наредниот период стручното под-готвување на учителскиот кадар ѝ беше дове-рено на Учител-ската школа, која оспособи го-лем број учители за Битолска околија и југоза-падниот регион на Македонија.

11 Исто ф.н. 2,2, стр. 210.

РАЗВОЈОТ НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ОД 1945 ДО 1969 ГОДИНА

ОПРЕМЕНОСТ НА УЧИЛИШТАТА И БРОЈНА СОСТОЈБА НА УЧЕНИЦИТЕ

Почнувајќи од учебната 1945/46 година, за подобрување на состојбата во училиштата се преземни низа мерки. Пред сѐ, од материјална анга’ираност на месното население до неоп-ходен ремонт во училишните згради. А др’авните органи побараа да се евидентира инвентарот и имотот во училиштата.

За да се добие подобра претстава каква би-ла опременоста на училиштата, ќе направиме поде-тален преглед на основните училишта во прос-торот.

Основното училиште во село Цапари

Училишната зграда во Цапари била из-градена во 1907 г. и во учебната 1946/47 година имала 5 училници, 1 канцеларија, 1 салон, и 2 други простории. Училниците зафаќале повр-шина од 491 м^2, салонот 195 м^2, канцеларија 64 м^2 и училишниот двор 324 м^2. Училиштето располагало и со имот од 25 декари ниви и 3,6 декари ливади.

Училиштето го поседувало следниот инвен-тар: 6 табли, 7 маси, 6 столови, 8 соби, 4 плу-кал-ници, 2 катедри, 1 саат, 2 училишни Ўвона, 2 шкафа итн. Додека библиотеката поседувала 10 учителски книги, 55 ученички, 87 младински и 59 детски книги. Со нагледни наставни пома-гала училиштето не располагало.

Во учебната 1945/46 година училиштето во Цапари од четиригодишно преминува во шесто-годишно училиште, а во учебната 1947/48 го-дина во седумгодишно, за од учебната 1952/53 година да премине во осумгодишно основно училиште.

Иако училиштето ја прошири својата дејност, сепак, подобрување на нагледноста во наставата и на материјалната состојба се забе-ле’ува дури од средината на педесетите годи-ни. Така, во учебната 1958/59 година во училиш-тето се регистрирани 92 клупи, 7 табли, 15 сто-лови, 8 печки на ќумур, биб-лиотека со 680 книги и друго. Од наставни пома-гала располагало со слики, географски карти, модели и друго, и тоа вкупно 39 разни работи. Училиштето има кујна и менза во која се хранат 297 ученици.

Од 1962/63 година, со одлука на Советот за просвета при СО - Дихово, училиштето „Кирил и Методиј“ во Цапари станува централно, со по-драчна паралелка во село Ротино.

Бројот на учениците од село Ротино кои учеле од V до VIII одделение во село Цапари во периодот на педесетите и почетокот на шеесетите години се дви’ел од околу 60 до околу 80 ученици.

Во учебната 1964/65 година училиштето во Цапари располагало со 7 ученици со 210 м^2, 1 канцеларија со 30 м^2, библиотека со 1.200 книги итн. Училиштето располага со 100 нови клупи, 4 нови и 3 стари табли, 1 сметалка, 2 флане-лографи, 1 магнетофон, 1 радио, 1 телевизор, 1 кинопроектор и 1 дијапроектор.

Училиштето во Ротино е изградено во 1932 година и има 1 училница со 48 м^2 и канце-ларија со 7,5 м^2. Училиштето во Ротино од учи-лиштето во Цапари е оддалечено 3 км.

Училиштето во Ротино (1995 година)

Од учебната 1962/63 година започна из-градбата на нова училишна зграда во Цапари. Иако училиштето сè уште не беше довршено, учебната 1967/68 година започна во новата зграда. Речиси непроменета беше состојбата и во учебната 1969/70 година, во која наставата се изведуваше во 6 училници, 2 кабинети и исто толкав број на недовршени училнички и кабинетски простории. Исто така и фискултурната сала не беше довршена. Па според тоа, наставата се изведувала во две смени.

Во ноември месец 1969 година работните единици на централните основни училишта во Цапари, Ѓавато и Рамна донесуваат одлука за интеграција, односно за приклучување на училиштата од Ѓавато и Рамна кон училиштето во Цапари. Сепак, училиштата беа приклучени само адми-нистративно, за до вистин-ска интеграција да дојде во учебната 1977/78 година, со создавање на ЦОУ „Трајан Белев“ во Цапари.

Во мре'ата на основни осумгодишни и подрачни четиригодишни училишта, кои административно беа приклучени кон Централното осумгодишно училиш-те „Кирил и Методиј“ - Ца-пари, беа: Осумгодишното подрачно училиште „Трајан Белев“ - Ѓавато и осумгодишното под-рачно училиште „Браќа Миладиновци“ - Рамна. Училиштето во Ѓавато ги имаше следните че-тиригодишни подрачни училишта: „Иван Цанкар“ - Маловишта, училиштето „Климент Охридски“ - Доленци и училиштето „Кирил и Ме-тодиј“ - Гопеш. Училиштето во Рамна ги имаше следните четиригодишни подрачни училишта: „Стив Наумов“ - Лера, училиштето „Ѓорѓи Су-гарев“ -

Свињишта, училиштето „Никола Ка-рев“ - Горно Српци, и училиштето „Цар Само-ил“ - Метимир. Додека пак училиштето „Кирил и Методиј“ - Ротино, во речиси целиот период, административно му припаѓаше на основното училиште во Цапари.

Поради малиот број на ученици на крајот на учебната 1963/64 година училиштата во на-селбите Гопеш и Метимир беа затворени.

Состојбата со аудиовизуелните средства во основните училишта била како што следува: во ЦОУ во Цапари имало 1 грамофон, 1 телеви-зор, 1 кинопроектор, 1 дијапроектор, 1 радио-апарат, 1 транзистор, и 1 магнетофон или вкупно 8 аудиовизуелни средства.

Во подрачното основно училилиште во Ѓавато имало 1 грамофон, 1 телевизор, 1 кино-проектор, 1 радиоапарат и 2 магнетофони или вкупно 6 аудиовизуелни средства.

Во подрачното основно училиште во Рамна имало 1 телевизор, 1 дијапроектор, 1 транзистор и 1 магнетофон или вкупно 5 аудиовизуелни средства.

Во подрачното четиригодишно училиште во Лера имало 1 телевизор, 1 дијапроектор и 1 магнетофон, а во подрачното четиригодишно училиште во Маловишта имало 1 транзистор, додека пак во другите училишта немало аудиовизуелни средства.

Или во сите наведени училишта, сè вкупно имало 22 аудиовизуелни средства од кои 2 грамофони, 4 телевизори, 2 кинопроектори, 3 дијапроектори, 2 радиоапарати, 3 транзистори и 6 магнетофони. За останатата состојба со негледни и материјални средства немаме податоци.

Сепак, во споредба со годините наназад, евидентно е подбрена состојбата, што доведува и до поквалитетна настава. Имено, речиси сите наведени аудиовизуелни средства беа во функција на наставата и редовно се приме-нуваа.

Бројната состојба на учениците за периодот од учебната 1945/46 до учебната 1969/70 година за Цапари и Ротино ќе ја проследиме низ прегледот што е прика’ан на та-бела 2.

Во табелата прика’ана е и состојбата со бројното дви’ење и на паралелките за двете населби.

Од табелата 2 се гледа дека за целиот изминат период во двете села се забеле’ува нама-лување на бројот на ученици. Намалувањето на бројот на ученици е предизвикано од ми-грационите дви’ења на релација село-град, но и на иселување во странство. Најдобри при-мери за тоа се годините 1950/51 кога бројот на ученици во Цапари изнесувал 412, а во наредната 1951/52 се намалил на 288 ученици - и годините 1963/64 година, кога е забеле’ано намалување од 350 на 267 ученици во учебната 1964/65 година. Првото намалување најповеќе се дол’и на иселување на домаќинства во Би-тола, а второто намалување на иселување на повеќе домаќинства во странство.

Табела 2. Бројна состојба на учениците и паралелките во Цапари и Ротино во времето од учебната 1945/46 до учебната 1969/70 година

Основното училиште во село Ѓавато

Училиштето во село Ѓавато го сочинуваа две згради: едната изградена во 1927 година, а втората е постара и е изградена во 1918 година, а обновена и проширена во 1958 година.

За целиот период учи-лиштето ги имало следниве имиња: од учебната 1944/45 до 1952/53 година училиштето го носи името „Трајан Белев“, од учебната 1953/54 до 1959/60 го-дина името „Тодор Ан-

Учебна година	ЦАПАРИ		РОТИНО		
	Паралелки	Број на ученици	Паралелки	Број на ученици	
1945/46	5	104	–	107	
1946/47	6	320	–	97	
1947/48	7	361	–	77	
1948/49	8	415	–	63	
1949/50	8	411		59	
1950/51	8	412		53	
1951/52	7	288		52	
1952/53	8	305		51	
1953/54	8	278		53	
1954/55	9	325		41	
1955/56	11	331		44	
1956/57	13	347		51	
1957/58	11	343		49	
1958/59	10	320		44	
1959/60	11	299		45	
1960/61	13	325		46	
1961/62	13	315		46	Вкупно ЦОУ Цапари
1962/63	10	295	1	42	337
1963/64	10	350	1	36	386
1964/65	10	267	1	40	307
1965/66	9	232	1	31	263
1966/67	8	252	1	30	282
1967/68	8	219	1	30	249
1968/69	9	233	1	23	256
1969/70	8	193	1	20	213

гелев-ски“, а од учебната 1960/61 до 1969/70 година повторно го но-си името „Трајан Белев“.

Во годишниот извештај за учебната 1948/49 година стои дека училиштето не рас-полага со наставни помагала и дека има библиотека со 100 книги. Училишниот двор е украсен со пионерска градина со разни фигури. Училиш-тето располага со ливада од 1 декар. Во склоп на училиш-тето има интернат во кој спи-јат и се хранат 35 ученици, а од 1950 година отворена е кујна во која се хранат 300 ученици.

Во учебната 1948/49 година училиштето беше седмолетка се до учебната 1952/53 година, а од 1953/54 до 1955/56 година работи како четиригодишно. Потоа, од 1956/57 година станува и шестгодишно училиште, а од 1957/58 станува и осумгодишно училиште.

Во учебната 1953/54 година состојбата со училиштето била како што следува: две учи-лишни згради со 4 училници со вкупно 149 $м^2$, 1 кабинет со 9,6 $м^2$, 1 канцеларија со 9 $м^2$ и три други простории со вкупно 70 $м^2$. Потоа, учи-лишен двор со 2.163 $м^2$ и две училишни градини со 1.426 $м^2$. Исто така училиштето располагало со библиотека и тоа: учителска со 98 книги и ученичка со 123 книги, или вкупно со 221 книга.

Според годишниот извештај од 1960/61 година за училиштето стои дека располага со 6 училници, 1 кабинет, 1 работилница, 4 помош-ни простории, 1 канцеларија, сала за фискултура, 1 канцеларија за директорот и 2 визби. Си-те наведени простории не ги задоволуваат пот-ребите, па поради недостиг на простор наста-вата се изведува во две смени. Од инвентар училиштето

Училиштето во Ѓавато (1995 година)

поседувало 7 табли, 5 катедри, 16 столици, 8 печки (од кои повеќето неисправни), 1 сметало, 1 радио и друго.

Во учебната 1962/63 година кон училиш-тето „Трајан Белев“ - Ѓавато извршено е присо-единување на училиштата од селата Доленци, Гопеш и Маловишта, така да истите стануваат подрачни паралелки на ЦОУ „Трајан Белев“ од Ѓавато.

Во периодот на педесетите и шеесетите години бројот на ученици кои доаѓале од селата:

Доленци, Маловишта, Гопеш и Ка'ани, а посетивале настава во вишите одделенија (од V до VIII) во училиштето „Трајан Белев“ - Ѓа-вато, се дви'ел: од 20 до 30 ученици за Доленци, од 10-15 ученици за Маловишта и за Гопеш, и Ка'ани до 10 ученици.

Во учебната 1963/64 година училиштето во Ѓавато располагало со 4 згради, од кои 2 одговараат, а 2 не одговараат за настава, со вкупно 15 училници, од кои 8 одговараат, а 7 не одго-вараат, со вкупно 514 $м^2$ површина. Потоа, училиштето располагало и со 3 канцеларии со 78 $м^2$, 1 кабинет со 12 $м^2$, 1 библиотека со 32 $м^2$, 2 сали со 244 $м^2$, 1 трпезарија со 16 $м^2$ и 10 други простории со 250 $м^2$. Исто така училиштето располагало и со 4 учителски станови со 68 $м^2$, два училишни двора со 2.450 $м^2$. Наставата во училиштето се изведува во две смени.

Во учебната 1967/68 година училиштето во Ѓавато располагало со следниов инвентар: 2 фланелографи, 20 апликa-ции слики, географски кар-ти и глобус, потоа, со 41 но-ви и 15 стари клупи, 6 табли, 1 сметалка, 1 радио, 1 теле-визор и библиотека со над 700 книги.

Училиштето во село Доленци од учебната 1947/48 до учебната 1954/55 година го носи името „Тодор Анге-левски“, а од 1955/56 до 1961/62 година името „Климент Охридски“ и на крајот од учебната 1962/63 до учебната 1969/70 година е подрачна паралелка на ОУ „Трајан Белев“ - Ѓавато.

Училиштето во Доленци е изградено во 1947 годи-на, и располага со 2 училници од 96 $м^2$, 1 канцеларија со 16 $м^2$, две други простории со 42 $м^2$, учителски стан со 50 $м^2$, или сè вкупно со над 200 $м^2$. Училишен двор со површина од 2.400 $м^2$ и училишна градина од 800 $м^2$. Потоа, од инвентар училиштето располага со клупи, 2 табли, 2 сметалки и 1 радио. Наставата се изведува претпладне, а учи-лиштето до училиштето во Ѓавато е оддалечено нешто повеќе од 2 километри.

Во учебната 1967/68 година училиштето во Доленци располагало со библиотека од 200 книги, 24 клупи, 4 табли, 2 катедри, 2

Училиштето во Доленци (1995 година)

печки, 2 сметалки, 2 фланелографи, 4 географски карти, 20 слики и друго.

Училиштето во село Маловишта од учебната 1944/45 година до учебната 1951/52 година го носи името „Стив Наумов“, а од 1952/53 до 1961/62 година го носи името „Иван Цанкар“, за од учебната 1962/63 година до учебната 1969/70 година да биде подрачна паралелка на ОУ „Трајан Белев“ - Ѓавато.

Училиштето во Маловишта е сместено во приватна куќа, и истото во учебната 1953/54 година располагало со 1 училница од 48 м^2, училишен двор со 80 м^2 и учителски стан со 24 м^2. Од инвентар училиштето располагало со 3 ста-ри клупи, 2 табли и библиотека од 73 книги.

Во учебната 1967/68 година училишната библиотека располагала со 150 книги, а од инвентарот имало 15 клупи, 2 табли, 1 катедра, 2 географски карти, 1 глобус, 20 слики итн.

Училиштето од село Маловишта до учи-лиштето во село Ѓавато е оддалечено 7 километри.

Училиштето во село Гопеш го сочинува една зграда изградена од 1908/09 година. Името на училиштето од 1944/45 година до 1954/55 го-дина било „Питу Гули“, а од 1955/56 до 1963/64 година се викало „Кирил и Методиј“, односно сè до неговото затворање, кога воедно и било подрачна паралелка на ОУ „Трајан Белев“ - Ѓавато.

Во учебната 1953/54 година училиштето располагало со 212 м^2 училишен простор. Се користи една училница со 20 м^2, 1 канцеларија со 20 м^2, 1 сала со 58 м^2, и 8 друг простории со 113,5 м^2. Од инвентар училиштето располагало со 1 табла, 1 сметалка, 8 столови, 5 четвороредни клупи и библиотека со 60 книги.

Училиштето во Гопеш на неколку пати работело како амбулантно училиште и тоа во учебните 1953/54 година, 1954/55 година, 1957/58 година и 1963/64 година. Што значи целата го-дишна програма се реализирала во едно полу-годие.

Училиштето во село Гопеш до училиш-тето во село Ѓавато е оддалечено 5 километри.

Бројната состојба на учениците за перио-дот од учебната 1945/46 година до учебната 1969/70 година за населбите Ѓавато, Доленци, Маловишта и Гопеш ќе ја проследиме низ пре-гледот што е прика’ан на табела 3.

Со цел да не ја преоптовариме табела 3 и со податоци за бројот на паралелки, истите ќе ги обработиме во текстуален дел. Имено, бро-јот на паралелките во Гопеш и Маловишта биле по една комбинирана од I до IV одделение и тоа за целиот период. Додека, пак, во Доленци бро-јот на паралелките бил по една на македонски наставен јазик и една на албански наставен ја-зик, односно постоеле две комбинирани од I до IV одделение.

Состојбата во Ѓавато со бројот на пара-лелки била подруга: од учебната 1948/49 до учебната 1950/51 година нивниот број бил 8 па-ралелки (4 во ни’ите одделенија и 4 во вишите одделнија, со напомена дека биле до VII одделние, или 2 паралелки биле во V одделение). Во учебната 1951/52 година имало 6 паралелки, во 1952/53 година 8 паралелки, во 1953/54 година и 1954/55 година 4 паралелки, во 1955/56 година 5 паралелки, во 1956/57 година 6 паралелки, во 1957/58 година 7 паралелки и од 1958/59 година до 1969/70 година бројот на паралелките се дви’ел од 7 до 9 паралелки.

Табела 3. Бројно дви'ење на учници во Ѓавато, Доленци, Маловишта и Гопеш од учебната 1945/46 година до учебната 1969/70 година

	1945 1946	1946 1947	1947 1948	1948 1949	1949 1950	1950 1951	1951 1952	1952 1953	1953 1954	1954 1955	1955 1956	1956 1957	1957 1958
ЃАВАТО	358	354	340	340	378	288	200	241	124	103	143	174	210
ДОЛЕНЦИ	–												
Мак. пар.		28	29	29	31	39	29	22	28	23	29	28	34
Алб. пар	–	–	42	43	41	43	35	49	46	28	29	26	30
Вкупно	–	28	71	72	72	82	64	71	74	51	58	54	64
МАЛОВИШТА	–	–	80	69	62	67	51	38	28	27	23	20	19
ГОПЕШ	33	31	33	24	21	16	15	13	11	12	17	17	17
	1958 1959	1959 1960	1960 1961	1961 1962	1962 1963	1963 1964	1964 1965	1965 1966	1966 1967	1967 1968	1968 1969	1969 1970	
ЃАВАТО	221	231	225	207	197	182	164	140	128	83	108	91	
ДОЛЕНЦИ													
Мак. пар	34	28	37	38	31			22	21	24	24	29	
Алб. пар.	30	25	34	38	37			20	22	28	34	30	
Вкупно	64	53	71	76	68	62	52	42	43	52	58	59	
МАЛОВИШТА	17	20	21	25	28	28	26	28	22	20	19	19	
ГОПЕШ	16	15	13	12	10	7	–	–	–	–	–	–	
ЦОУ-ЃАВАТО (Вк.)					303	279	242	210	193	155	185	169	

Од табела 3 се забеле'ува дека во целиот изминат период за сите села се намалува бро-јот на учениците. За село Ѓавато се забеле'у-ваат извесни колебања во намалувањето и тоа предизвикани, пред сè, поради промените во училиштето од се-думгодишно на четириго-дишно и обратно. Оваа состојба присутна е до 1958/59 година, за потоа намалувањето на бројот на учениците да не е толку интезивно, сè до 1966/67 година од кога се појавува поголемо намалување на ученици. Намалувањето на бро-јот на ученици е предизвикано поради ми-гра-ционите дви'ења на релација село-град, но и на иселување на поголем број домаќинства во стран-ство.

За селата Маловишта и Гопеш интезивно намалување на бројот на ученици се забеле-'ува веќе од почетокот на педесетите години, и тоа по-ради иселување на домаќинства во Би-тола.

Во селото Доленци наставата се изведува на македонски јазик од 1947 година и на албански јазик, за албанското малцинство - од 1947/48 година. И во овој случај е видливо на-малувањето на учениците во двете паралелки, но со извесни остапувања за поедини години кога се јавува незначително зголемување.

Сепак, како заклучок мо'еме да конста-ти-раме дека намалувањето на учениците е по-ради интезивното иселување на населението од прос-торот и тоа во др'авата но и во странс-тво.

Основното училиште во село Рамна

Училиштето во село Рамна располага со две згради, од кои едната е изградена во 1920 година, а втората во 1948 година од страна на селската работна задруга и била наменета за задру'на фурна и тутунов комбинат.

Училиштето од 1944/45 година до учебна-та 1948/49 година се викало „Јосиф В. Сталин", а од учебната 1949/50 година до 1953/54 година училиштето се викало „Танас Лоза-нов", а од учебната 1954/55 година се вика ОУ „Браќа Миладиновци", за од 1962/63 година да премине во ЦОУ „Браќа Миладиновци" со четири подрачни паралел-ки во селата: Горно Српци, Лера, Свињишта и Ме-тимир.

Во учебната 1957/58 го-дина во училиштето за прв-пат е отворено V одделе-ние, а постарите ученици од VI, VII и VIII одделение оделе во ОУ во село Цапари и тоа заклучно сè до учебната 1959/60 година.

Од учебната 1958/59 година училиштето добило уште една зграда во која настава се изведувала за вишите одделенија. Втората училишна зграда всушност е задру'ната фурна ко-ја е адаптирана во училиште. Првата генера-ција го завршила VIII одделение во ова учи-лиште на крајот на учебната 1960/61 година.

Во учебната 1962/63 година вкупно во двете згради имало 472 $м^2$ училишен простор, од кој 201 $м^2$ им припаѓаа на 5 училници, потоа, 2 канцеларии со 27 $м^2$, 1 работилница 20 $м^2$ и други простории. Училиштето располагало и со библиотека со 416 книги.

Во учебната 1964/65 година од инвентар училиштето располагало со 20 нови клупи, 26 стари клупи, 1 нова и 5 стари табли, 2 сметалки, 1 фланелограф, 1 магнетофон, 1 радиоапарат и 1 телевизор. Додека, во подрачните паралелки, инвентарот бил како што следува: 41 стара клупа, 1 нова и 5 стари табли, 3 сметалки и 4 фланелографи.

Во учебната 1968/69 година централното основно училиште во Рамна располагало со: 95 клупи, 13 табли, 12 печки, 8 катедри, 4 сметалки, 8 шкафови, 5 фланелографи, 280 апликации, 17 гео-

Училиштето во Рамна (1995 година)

графски карти, 2 глобуси, 1 релјефна карта, 2 дијапроектора, 83 дијафилмови, 1 радиоапарат, 2 телевизора, 1 транзистор итн.

Училиштето во Горно Српци изградено е во 1927 година и располага со вкупно 136 м^2, од кои две училници со 62 м^2, 1 канцеларија 6 м^2 и други простории. Училишниот двор зафаќа по-вршина од 400 м^2 и училиштето од училиштето во Рамна е оддалечено 3 километри. Библиоте-ката во училиштето расплага со 80 книги. Име-то на училиштето од 1944/45 година до учебната 1951/52 година било „Видан Темелковски“, од учебната 1952/53 до 1953/54 година „Милован Ѓилас“ и од 1954/55 до 1961/62 година се викало „Никола Карев“. Од учебната 1962/63 година училиштето е приклучено кон ЦОУ „Браќа Ми-ладиновци“ во Рамна и станува нејзина под-рачна паралелка.

Училиштето во село Лера го сочинува една зграда изградена во 1943 година, која во прво време била наменета за читалиште, па е преадаптирана во училиште. Училиштето рас-полага со вкупно 141 м^2, од кои 1 училница од 66 м^2 и други простории. Името на училиштето од учебната 1944/45 година до учебната 1962/63 го-дина било „Стив Наумов“, а потоа станува под-рачна паралелка на ЦОУ „Браќа Миладиновци“ во село Рамна. Оддалеченоста на училиштето во Лера до училиштето во Рамна е 3 километри.

Според годишниот извештај од учебната 1946/47 година стои дека училиштето имало 2 училници со 79 м^2, 1 канцеларија 26 м^2, 1 салон 6 м^2 и три други простории, како и нива со 2500 м^2. А од инвентар располагало со 1 маса, 17 клупи, 1 стол, 2 печки, 35 слики и друго.

Додека, пак за учебната 1955/56 година, во годишниот извештај стои дека училиштето располагало со две училници со 75 м^2 и библио-тека со 60 книги. Училиштето е на сретсело и нема училишен двор. Од инвентар има: 10 клу-пи, 2 табли, 1 сметалка, 2 печки, 10 ќумбиња, 8 столици, 1 глобус, 1 географска карта итн.

Училиштето во село Свињишта е изгра-дено во 1942 година. Располагало со вкупно 98 м^2, од кои 1 училница со 30 м^2, 2 други простории со 20 м^2, учителски стан со 16 м^2 и училишен двор со 100 м^2. Училиштето имало библиотека со 176 книги. Од училиштето во село Рамна оддалечено е 7 километри. Името на училиштето од учебната 1944/45 година до учебната 1962/63 година било „Ѓорѓи Сугарев“, а потоа станува подрачна паралелка на учи-лиштето „Браќа Миладиновци“ во село Рамна.

Училиштето во село Метимир е изгра-дено во почетокот на XX век. Според го-дишниот извештај за учебната 1962/63 година стои дека училиштето нема струја, вода, двор, па дури ни санитарен јазол. Исто така има не-достиг од инвентар, опрема, нагледни сред-ства, а има библиотека од 63 книги. Името на училиштето од учебната 1944/45 година до учебната 1954/55 година било „Гоце Делчев“, од учебната 1955/56 до учебната 1962/63 година се викало „Цар Самоил“, а потоа станува подрачна паралелка на ЦОУ „Браќа Миладиновци“ во Рамна. Во учебната 1962/63 година училиштето работи како амбулантно.

Бројната состојба на учениците за перио-дот од учебната 1945/46 година до учебната 1969/70 година, за населбите Рамна, Горно Срп-ци, Лера, Свињишта и Метимир ќе ја проследиме низ прегледот што е прика’ан на табела 4.

Со цел да не ја преоптовариме табела 4 и со податоци за бројот на паралелките, истите ќе ги обработиме во текстуален дел. Имено, бро-јот на паралелките во Свињишта и Метимир за целиот

изминат период бил по една комби-нирана паралелка од I до IV одделение. Додека, пак, во Лера бројот на паралелките бил по една комбинирана паралелка на македонски наставен јазик и од учебната 1945/46 година па наваму по една на албански наставен јазик.. Односно, во Лера постоеле вкупно две комбинирани паралелки од I до IV одделение.

Состојбата во Рамна со бројот на паралел-ки била подруга, и тоа: од учебната 1944/45 до 1956/57 година нивниот број е по една комби-нирана паралелка, во учебната 1957/58 година се воведува и V одделние, во учебната 1958/59 година и VI одделение, па така бројот на па-ралелките е 2 односно, 3 паралелки. Од учебната 1960/61 година училиштето станува осумгодишно училиште, со што и бројот на паралелките е 5, од кои комбинирана од I до IV одделение и 4 чисти паралелки од V до VIII одделение. Ваквата бројна поло'ба на паралел-ките останува непроменета сѐ до учебната 1975/76 година.

Од табела 4 се гледа дека за целиот изминат период бројот на учениците во сите села се намалува, и тоа поради миграционите дви'ења на релација село-град и иселувањето во странство.

Заради проширување на бројот на паралелките во училиштето во Рамна од крајот на педесеттите до средината на шеесеттите годи-ни, се забеле'ува зголемување на бројот на учениците кои посетуваат настава во вишите одделенија. Зголемувањето е резултат на доа-ѓање ученици од Горно Српци, Лера, Сви-њишта и Метимир. Така на пример во периодот на шеесеттите години бројот на учениците кои доаѓале од селата Горно Српци, Лера, Сви-њишта и Метимир а посетувале настава во вишите одделенија (од V до VIII одделение) во училиштето „Браќа Миладиновци“ - Рамна, се дви'ел од 20-25 ученици за Г. Српци од 15-20 ученици за Лера и до 10 ученици заедно за Свињишта и Метимир. Веќе од 1965 година па ната-му се забеле'ува опаѓање на бројот на учени-ците заради веќе споменатите причини.

Во Горно Српци, сѐ до учебната 1961/62 година, односно додека постојат по две комбинирани паралелки, опаѓањето на бројот на учениците е континуирано, а на моменти и евиден-тно. Од 1962 година, кога има една комбини-рана паралелка, намалувањето на учениците продол'ува. Во Лера наставата се изведува на македонски и на албански јазик, со исклучок од 1958/59 до 1969/70 година (односно до 1971/72 го-дина) кога нема албанска паралелка. И за Сви-њишта и Метимир се забеле'ува намалување на учениците, со исклучок од 1956/57 до 1959/60 година кога учениците од Метимир наставата ја посетуваат во Свињишта. Училиштето во Метимир работи сѐ до учебната 1963/64 година.

Табела 4. Бројно дви'ење на учениците во Рамна, Горно Српци, Лера, Свињишта и Метимир од учебната 1945/46 година до учебната 1969/70 година

СОДРЖИНА НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА РАБОТА И ДРУГИ АКТИВНОСТИ

Во овој преглед поопширно ќе стане збор само за поголемите училишта, во Цапари, Ѓа-вато и Рамна, додека за другите училишта да-ваме само фрагментарни податоци.

Основното училиште во село Цапари

Првите резултати од воспитно-образовната работа се регистрирани уште во 1945/46 го-дина кога и покрај оскудни нагледни средства се уредува Йиден весник, прика’ани се 13 културно-просветни приредби (хор, песни, реци-тали и скечеви), а исто така се прика’ани и при-редби во село Ѓавато, Ка’ани и Дихово. Формирана е и тетарска група, а се изведува и аналфабетски курс, кој е масовно посетен, потоа и виш просветен курс. Формирани се Црвен крст и Пионерска организација.

За подвлекување е примерот на наставникот по биологија Јордан Беловски кој е творец на на-гледни средства и помагала и за тоа време из-ведуваше современа настава.

	1945 1946	1946 1947	1947 1948	1948 1949	1949 1950	1950 1951	1951 1952	1952 1953	1953 1954	1954 1955	1955 1956	1956 1957	1957 1958
РАМНА	32	31	29	25	22	19	17	24	26	24	26	28	38
ГОРНО СРПЦИ	98	82	78	76	71	70	68	66	55	57	47	58	56
ЛЕРА													
Мак. пар.	38	37	37	28	23	22	17	19	17	16	20	27	32
Алб. пар	39	41	47	36	36	32	23	16	19	31	23	21	25
Вкупно	77	78	84	64	59	54	40	35	36	47	43	48	57
СВИЊИШТА	36	30	32	31	29	26	22	23	19	18	20	30	36
МЕТИМИР		25	27	27	29	25	24	20	17	20	17		
	1958 1959	1959 1960	1960 1961	1961 1962	1962 1963	1963 1964	1964 1965	1965 1966	1966 1967	1967 1968	1968 1969	1969 1970	
РАМНА	103	88	129	137	137	108	122	100	79	71	71	79	
ГОРНО СРПЦИ	54	48	48	42	30	35	33	32	30	31	28	19	
ЛЕРА													
Мак. пар.	38	29	27	21	20	17	25	25	29	22	15	30	
Алб. пар.													
Вкупно	38	29	27	21	20	17	25	25	29	22	15	30	
СВИЊИШТА	39	35	19	15	14	15	30	30	27	20	17	19	
МЕТИМИР			18	18	20	19	–	–	–	–	–	–	
ЦОУ-РАМНА (Вк.)					217	194	210	187	165	153	147	147	

Учениците се анга’ирани и во обработка на училишниот имот (од 28 декари земја, 25 де-кари се ниви и 3 декари ливади). Имено, 8 де-кари ниви биле засадени со сончоглед, 2 декари со пченка и 1 декар градина за педагошки цели, додека пак останатите 14 декари ниви биле да-дени под наем, парично, на задругата и на ‘и-тели на селото.

Учениците и наставниците биле активни и во акција против скакулци, берење на лекови-ти билки, уредување на училишниот двор, уре-дување на трпезаријата, интернатот, патишта-та, имотот итн.

Во педесетите години организирани се низа собиени акции за стакло, ‘елезо, потоа за-садени се борчиња, јасен, габер и багреми на околните тер-

ени. Во 1957 година формирана е училишна задруга „Нов ‘ивот“, која соработувала со Селската работна задруга „Илинден“ во Цапари. Исто така и во с. Ротино работеше училишна задруга и истата своите активности ги организираше преку одгледување и берби на јаболка, црни сливи и друго. Во училишната зграда било изградено и капатило за потребите на учениците.

Училиштето во соработка со КУД „Мирче Веловски“ од Цапари подготви повеќе театар-ски претстави, како на пример: „Бегалка“, „Антица“, „Чорбаѕи Теодос“, „Македонска крвава свадба“, „Кузман Капидан“ и многу други. Во состав на училиштето, покрај драмска група, постоеа и фолклорна, рецитаторска, културно-просветна, пејачка, кино секција и други.

На културно-просветните смотри во Би-тола фолклорната група од училиштето има освоено повеќе први места, организирала повеќе приредби и претстави заедно со драмската гру-па и гостувале во Охрид, Битола, Дихово, Роти-но, Рамна, Велушина и други места.

Пред месното население од Цапари и Ца-парско биле прика’увани голем број на кино-претстави и тоа, играни, наставни и научни филмови, потоа разни пејачки, балетски, фол-клорни, драмски литературни, рецитаторски, спортски и разни други настапи. Настапите на учениците биле или за патронен празник на училиштето или за др’авни и други празници.

За подобрување на воспитно-образовната работа, наставниците присуствувале на повеќе учителски конференции, курсеви, семинари и речиси сите биле претплатени на броен педагошки печат. Меѓу учениците се растурале разни детски весници.

Во шеесеттите години училиштето ја продол’ува својата активност, па така, во интерес на воспитно-образовната работа, форми-рани се повеќе слободни ученички активности, се учествува на повеќе натпревари, смотри, из-ло’би и слично. Исто така, изведени се повеќе работни акции во „Овоштар“, СРЗ „Илинден“ и на нивите сопственост на училишната задруга „Нов ‘ивот“. Сите активности биле во функција на наставниот процес.

Од весниците кои пристигнувале во училиштето биле: „Другарче“, „Развигор“, „Наш свет“, „Битолски весник“, „Просветно дело“, „Просветен работник“ и многу други.

Изведени се повеќе излети, екскурзии во блиската околина, низ Македонија, низ СФРЈ, но и една екскурзија до Италија (во 1967/68 год.).

Во годишниот извештај за учебната 1968/69 година покрај успехот на учениците, запишано е и тоа дека наставата се изведува во две смени, постои кујна, интернат, повеќе секции и организации. Училишната задруга има земја со 3 ха, од кои 2 ха со овошни дрвја, 6 сандаци пчели и друго. Во училиштето се одр’ува вечерна настава и аналфабетски курсеви, како и разни други курсеви пред сè наменети за ‘ени и млади девојки. Вечерната настава и курсевите се одр’уваа повеќе години и низ нив поминале е се образовале повеќе стотини ‘ители на Цапари, но и од другите села.

Покрај резултатите од наставата, односно успехот на учениците во годишните извештаи за работата на училиштето во село Ротино, стои и тоа дека учениците на патрониот празник и др’авните празници давале приредби кои биле масовно посетени од ‘ителите на селото.

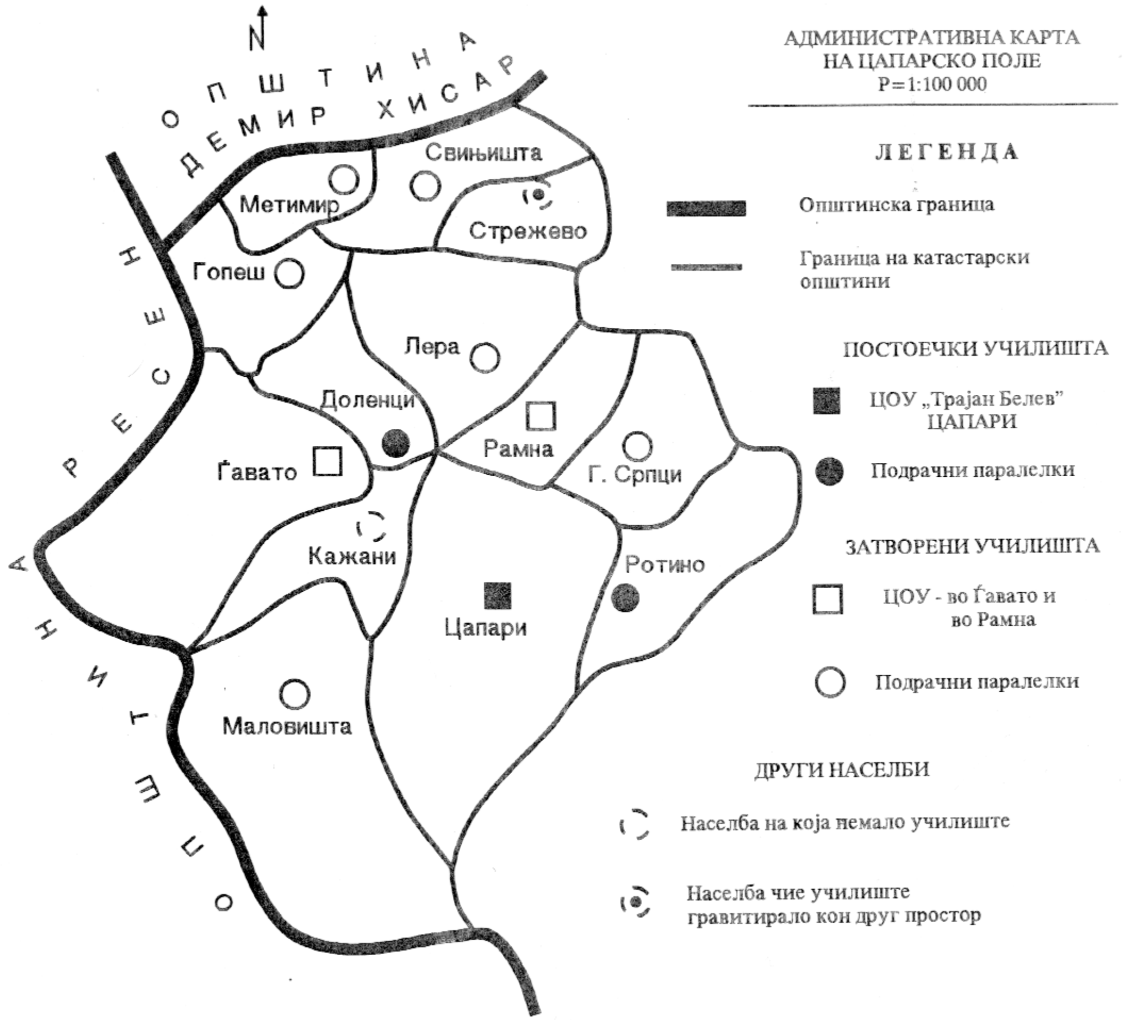

Административна карта на Цапарско Поле

Основното училиште во село Ѓавато

Основното училиште во Ѓавато своите ре-зултати од воспитно-образовната работа и други активности ги беле’и од 1948/49 година, кога се ре-гистрирани успехот на учениците, низа бројни ученички приредби, секции и организации.

Во педесетите години во училиштето рабо-таат драмска група, фолклорна група, фото-клуб, клуб „народна техника“, аналфабетски курс, цр-вен крст, пионерска организација и друго.

Драмската група ги прика’уваше следни-те претстави: Нов ‘ивот“, „Во заседа“, Светска војна“ и други. Учениците со своја програма прика’уваа представи и приредби во Ѓавато, Доленци, Ка’ани и други села.

Во 1956/57 година формирана е училишна земјоделска задруга Слога“ која веднаш се за-фати со одгледување на винова лоза, овошни насади, пчеларство, ‘ивина и зајаци. Училиш-ната задруга соработува со СРЗ Илинден“ од Ѓавато. Во рамките на училиштето постои кујна и трпезарија.

Во шеесеттите години училиштето преку својата воспитно-образовна и друга активност постигнува добри резултати и учествува на по-веќе културно-просветни смотри, натпревари, изло’би и слично. Прика’ани се бројни кино и драмски претстави, приредби, изведени се по-веќе работни и производствени акции итн. Учи-лишната задруга располагала со 1 зграда 2 ха земја, од кои засадени со овошни стебла (ја-болка) се 5 декари, 4 декари ниви, 3 декари ли-вади, 1 декар лозја, 5 пчелини друштва, 3 пра-сиња, 35 кокошки, 40 зајаци и 1 зграда. Само за илустрација, во учебната 1963/64 година се до-биени 300 кгр јаболка и е сварен мармалад за ученичката кујна. Директорот на училиштето Никола Трајчевски беше иницијатор на многу акции во селото и тоа за доведување на елек-трична струја во селото, изградбата на асфалтен пат и водовод. Во овие акции покрај месно-то население учествувале наставниците и уче-ниците.

За училиштата во Доленци, Гопеш и Маловишта немаме податоци за организирани слободни активности, освен дека за време на др’авни и други празници се организирале по-мали приредби.

Основното училиште во село Рамна

Основното училиште во Рамна своите воспитно-образовни и други активности ги беле-’и низ целиот период но, со посебен акцент на крајот на педесетите и во текот на шеесеттите години.

Во училиштето активно работеле игрорна, драмска и пеачка група, потоа хор, спортско друштво, фискултурна и стрелачка секција, литераутрен клуб „Колибри“, балетска секција и други групи и секции. Училиштето организи-рало и повеќе аналфабетски, курсеви за ‘ени и млади девојки и слично.

Како за пример ќе ја земиме учебната 1965/66 година кога учениците на разни натпре-вари освоиле над 30 награди. За успешното учество на натпреварите училиштето е награ-дено со телевизор, а предметниот наставник Трајко Огненовски е награден со патување во Солун. Активноста на училишниот литерату-рен клуб „Колибри“ е за-

беле’ана со голем број на ученички творби кои беа објавени во Нова Македонија“. Исто така, учениците од клубот се допишуваа со ученици од нашата др’ава и од Запоро’је, Киев и други градови од СССР.

Училиштето има своја ботаничка бавча од 2 декари,ниви со 4 декари на кои се садат компири, грав, ‘итни и индустриски растенија. Изведени се низа работни акции во имотот на учи-лиштето како и на имотите на СРЗ Единство во село Рамна и тоа во ни’ење на тутун. Бројните излети и екскурзии се изведуваа во околината но и низ др’авата.

Според годишните извештаи за училиш-тата во селата Горно Српци и Лера стои дека биле организирани аналфабетски курсеви и курсеви за домаќинки, потоа дека имало фол-клорни, драмски, рецитаторски и играорни гру-пи, хор, се издавал Йиден весник и други активности. Во Г. Српци активно работел и пионер-скиот одред „Видан Темелковски“. Училиштата изведе бројни приредби, работни акции, со-бирни акции и екскурзии.

Во годишните извештаи за училиштата во селата Свињишта и Метимир се наведени по-датоци дека за др’авните и патроните празни-ци биле приредувани приредби. Има податок дека учениците активно учествувале на акции за пошумување и на разни излети.

ОБРАЗОВНО-ВОСПИТЕН КАДАР И ПОМОШЕН ПЕРСОНАЛ ОД 1945/46 ДО 1969/70 ГОДИНА

Наставниот кадар сè до почетокот на шеесеттите години бил со недооформено образова-ние, односно бил без учителски школи, со ни’и и виши курсеви, со завршено средно гимназиско, економско училиште, или со учителска шко-ла без др’авен испит, а најмалку биле со учи-телска школа и со др’авен испит.

Напоменуваме дека во прегледот за наставниот кадар и другиот персонал мо’ни се пропусти на изоставени имиња на наставници и помошен персонал и тоа поради изгубен дел од училиштата документација, особено за кра-јот на четириесеттите и почетокот на педесеттите години. Меѓу другото, постојат годишни извештаи во кои наставникот не се потпишал или потписот не е јасен, со што тешко се доаѓа до идентификација на лицето.

Образовно-воспитен кадар и помошен персонал во училиштето во село Цапари и село Ротино од 1945/46 до 1969/70 година

с. ЦАПАРИ

1. Ѓорѓи Шупов	2. Димитар Настевски	3. Марија Х. Бимбиловска
4. Василка Лазароска	5. Анастасија Спанакоска	6. Александар Стефановски
7. Јованка Стефановска	8. Радмила Господинова	9. Захарија Господинов
10. Љупка Костовска	11. Јордан Беловски	12. Весела Ѓорѓиевска
13. Никола Попрцов	14. Ленче Вељановска-Попрцова	15. Лазар Ќоропановски
16. Цвета Каранфилова	17. Димитар Тасевски	18. Васко Кузмановски

19. Милица Димовска
20. Аспасија Андреева
21. Ратка Ќоропанова
22. Вера Китанова
23. Душанка Чурулева
24. Милица Наумовска
25. Ратка Тасева
26. Ѓорѓи Велевски
27. Ленче Тодоровска
28. Бранка Спироска
29. Душанка Михајлова
30. Драга Глигорова
31. Љубинка Кирковска
32. Рада Атанасова
33. Перо Чукалевски
34. Павле Илчевски
35. Љубинка Николова
36. Нада Илчевска
37. Роксана Козарова
38. Димитар Петковски
39. Даница Даркова
40. Каранфил Нешковски
41. Милица Симонова
42. Живко Стојановски
43. Милица Петковска
44. Милица Галова
45. Елена Зафирова
46. Василија Иванова
47. Милица Микарова
48. Елена Тодорова
49. Марија Петрова
50. Кирил Аргиновски
51. Крум Раденков
52. Асен Михајлов
53. Бојан Василев
54. Димитар Димитровски
55. Марија Иваншевиќ
56. Марија Пејчиќ
57. Панде Ефтимов
58. Драган Јуруковски
59. Елена Бадева
60. Алексо Ефтинѕиовски
61. Киро Аргиновски
62. Елица Димова
63. Доне Макриовски
64. Ру’а Николовска
65. Елена Талева
66. Надица В. Цингарова
67. Пана Бачкарова
68. Никола Николовски
69. Панде Ефтимѕиовски
70. Добринка Илиевска
71. Загорка Златева
72. Нада Василева
73. Елена Аргиновски
74. Љуба Ангелова
75. Благој Филиповски
76. Јосиф Куновски
77. Јорданка Вутичова
78. Тодорка Секулова-Ристева
79. Станимир Стојковски
80. Методија Чоневски
81. Марија Филиповска
82. Василка Чумандра
83. Александар Велјановски
84. Цвета Урдарова
85. Љуба Ласкова-Куновска
86. Петар Лазаревски
87. Љубица Лушиновска
88. Даница Димитрова
89. Мирјана Николеска
90. Петар Лозановски
91. Софија Ангелкова-Билајац
92. Димитар Кочанковски
93. Стојна Брзова
94. Слободанка Дурдубакова
95. Менка Петровска (забавиште)

Управители и директори

1. Марија Х. Бимбиловска
2. Димитар Настевски
3. Доне Макриовски

Административен и помошен персонал

1. Љубинка Здравевска (сек. благ.)
2. Блага Николовска (сек. благ.)
3. Љубица Петрова (сек. благ.)
4. Стеванка Капинкоска
5. Јордан Стефановски
6. Павле Тноковски

7. Душан Бабушковски
8. Илија Пашовски

с. РОТИНО

1. Нада Јаневска
2. Фанија Димитрова
3. Радмила Трендафиловска
4. Марика ?
5. Ристо ?
6. Ангелко Вељановски
7. Стеванка Вељановска
8. Цветан-Цане Переловски
9. Елена Фидановска
10. Димитар Димитровски
11. Стефан Јанакиевски

Помошен персонал
1. Марија Атанасова

Образовно-воспитен кадар и помошен персонал во училиштето во село Ѓавато, Доленци, Маловишта и Гопеш од 1945/46 до 1969/70 година

с. ЃАВАТО

1. Вељо Теодосиевски
2. Олга К. Стефановска
3. Димитар Т. Наковски
4. Богдан Баништи
5. Мара Робевска
6. Крсте Јанкуловски
7. Атанас Јаневски
8. Даница Јаневска
9. Ѓорѓи Русомаровски
10. Љупка Русомаровска
11. Петар Ристески
12. Наталија Ивановска
13. Лепосава Трајковска
14. Ратка Илиевска
15. Даница Талеска
16. Александар Крстевски
17. Васил Макриевски
18. Петар Ѓуроски
19. Елисавета Миленкова
20. Павлина Кочоска
21. Доне Макриевски
22.Анастасија Илиевска-Ивановска
23. Олга Македонска
24. Марика Николоска
25. Нада Ангелова-Ѓуровска
26. Радмила Трендафилова
27. Ѓорѓи Кананоски
28. Софка Размовска
29. Јово Чукалевски
30. Вера Чукалевска
31. Васил Максимовски
32. Цане Марковски
33. Каранфил Нешковски
34. Нада Папалева
35. Милица Нешковска
36. Радмила Димовска
37. Никола Трајчевски
38. Владимир Белевски
39. Гена Митревска
40. Милица Димитрова
41. Бо’идар Рајковски
42. Ѓорѓи Ташевски
43. Теодосие Јовановски
44. Мирјана Гавриловска-Трајчевска
45. Виолета Топанѕиева
46. Михајло Карапашовски
47. Милица Белева
48. Никола Кашмиговски
49. Верка Мицакова-Веловска
50. Љубица Начова-Велевска
51. Благој Бујаровски

52. Живко Топевски
53. Славко Белевски
54. Трендафилка Чолакова
55. Ефтим Димовски
56. Љубица Кашмиговска
57. Јован Веловски
58. Живко Зведаковски
59. Иван Филиповски
60. Јордан Шарковски
61. Борче Трајчевски
62. Глигур Сиваков
63. Радомир Латковски
64. Елена Тунтевска
65. Никола Аргир-Михајловски

Административен и помошен персонал

1. Милица Ласкоска (сек. благ.)
2. Слобода Перчева
3. Митре Шулаковски

Управители и директори

1. Љупка Ѓеорѓиева-Русомароска
2. Ѓорѓи Русомароски
3. Петар Ѓуровски
4. Јово Чукалевски
5. Цане Марковски
6. Никола Трајчевски

с. ДОЛЕНЦИ

1. Ѓорѓи Т. Наумовски
2. Хамид Лека
3. Марија П. Ламбовска
4. Ѓура А. Риза
5. Љубица Ефтимова
6. Васко Арсов
7. Сулејман С. Ибраим
8. Никола Марковски
9. Методија А. Вангеловски
10. Војо Теодосиевски
11. Ру’а Д. Бакиева
12. Васко Манивиловски
13. Панде Налевски
14. Реѕеп Зуте
15. Реѕеп Асим Јајоски
16. Атиѕе Хајдари
17. Фејзула Абдуали
18. Ѕелал Селими

Помошен персонал

1. Нешад Далип

с. МАЛОВИШТА

1. Зоре Франц Аница
2. Димитар Тасиќ
3. Стојан Толевски
4. Јулка Китанова
5. Силјан М. Грујовски
6. Вера Арсова
7. Ѓорѓи Т. Ивановски
8. Методија Вангеловски
9. Димитар Личевски
10. Крсте Симоновски
11. Љубица Филинова

Аналфабетски курс водеше Лазо Цигоридовски

Помошен персонал

1. Минка Белиќ
2. Томе Доловски

с. ГОПЕШ

1. Иван Наумовски
2. Крсте Битоски
3. Љупка Костоска
4. Марика Мановска
5. Васко Кузмановски
6. Сандре Пејчиновски
7. Тодор Ивановски
8. Петар Богоевски
9. Лазар Наумовски
10. Владимир Ј. Белевски
11. Вера Добриевиќ
12. Драги Митковски
13. Менка Димовска
14, Ѓорѓи Мишевски
15. Ѓорѓи Димитровски
16. Никола Караиванов

Помошен персонал

1. Александар Димитровски

Образовно-воспитен кадар и друг помошен персонал во училиштето во село Рамна, Горно Српци, Лера, Свињишта и Метимир од 1945.46 до 1969/70 година

с. РАМНА

1. Нада Јанеска
2. Душанка Шперовиќ
3. Димитар Груевски
4. Томе Тодоровски
5. Антина Буздуно
6. Борис Андреевски
7. Драга Кубуровска
8. Милица Димитрова
9. Љубомир Т. Србиновски
10. Вера Љ. Србиновска
11. Александар К. Димитровски
12. Томе П. Јанакиевски
13. Паула Мајер
14. Атанас Костовски
15. Марија Пејчиќ
16. Олга Коњанова
17. Павлина ?
18. Бо’идар Рајковски
19. Пера Илкова-Кочовска
20. Милица Рајковска
21. Никола Кочовски
22. Кирил Марковски
23. Јонче Ивановски
24. Драги Наумовски
25. Живко Стојановски
26. Богоја Вр’овски
27. Елица Вр’овска
28. Иван Д. Групче
29. Елена Атанасовска
30. Петар Атанасовски
31. Јордан Стојановски
32. Борис Ацковски
33. Елена Попова
34. Димитар Цветковски
35. Софија Ангелова
36. Афродита Шапкова
37. Ѓорѓи Димитровски
38. Цветанка Димитровска
39. Трајко Огненовски
40. Костандина Огненовска
41. Спиро Фотев
42. Ратка Илиева
43. Михајло Атанасовски
44. Славе Белевски
45. Владимир Белевски
46. Глигур Талевски
47. Марика Талева
48. Методија Димовски
49. Анастас-Таше Кирјази
50. Благој Милевски

Управители и директори

1. Љубомир Т. Србиновски
2. Атанас Костовски
3. Бо’идар Рајковски
4. Иван Д. Групче
5. Ѓорѓи Димитровски

Помошен персонал

1. Трајан Карапетковски
2. Ристе Лозановски
3. Трајко Стојановски
4. Ѓуро Стојановски
5. Васил Крстевски

с. ГОРНО СРПЦИ

1. Јелена Станковска
2. Јованка Стефановска
3. Александар Стефановски
4. Ленче Димитрова
5. Љупка Апчевска
6. Милојко Поповски
7. Васа Илиевска
8. Коста Саздановски
9. Љупка Костоска
10. Ќивка Иванова
11. Василија Иванова
12. Томе Тодоровски
13. Јован Алексовски
14. Димче Златановски
15. Елена Бадева
16. Љубомир Србиновски
17. Вера Србиновска
18. Анѓелко Вељановски
19. Стефка Вељановска
20. Перо Василевски
21, Марија Василевска
22. Добринка Илиевска
23. Атанас Костовски
24. Бо’идар Рајковски
25. Љубица Шопова
26. Елена Атанасовска
27. Вера Иванова-Филиповска

Помошен персонал

1. Василка Дошлаковска

с. ЛЕРА

1. Кирл Граховски
2. Ташко Пауновски
3. Нада Петровска
4. Зија Махмуд
5. Љупчо Спасевски
6. Енвер Мемети
7. Драга Кубурова
8. Ремзи Насуфи
9. Мемед Сулејмани (Мемедали)
10. Перо Богоевски
11. Перо Костадиновски
12. Панде Ефтимов
13. Елена Бадева
14. Лазар Наумовски

Помошен персонал

1. Николина Наумовска

с. СВИЊИШТА

1. Петар Ристевски
2. Бо’идар Ѓорѓиевски
3. Марија П. Ламбовска
4. Александар Бла’евски
5. С. Ташковски
6. Борис Петковски
7. Милица Галовска
8. Васил Манивиловски
9. Мијало Котевски
10. Ру’ица Талева
11. Спасија Ѓорѓиева
12. Поликсена Милошева
13. Методија Димовски
14. Билјана Ставрева
15. Никола Караиванов
16. Велика Начова-Караиванова

Помошен персонал

1. Илија Танчевски

с. МЕТИМИР

1. Красимира Димитровска
2. Васил Кузмановски
3. Душан Хр. Константинов
4. Киро Вељовски
5. Томе Василевски
6. Раде Штрковски
7. Марија Петрова
8. Тодор Ивановски
9. Трендафилка Чолакова
10. Ѓорѓи Мишевски
11. Јордан Стојановски
12. Никола Караиванов

Помошен персонал

1. Јосиф Стојчевски
2. Горица Николовска

РАЗВОЈОТ НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ОД 1970/71 ДО 1977/78 ГОдИНА

ОПРЕМЕНОСТ НА УЧИЛИШТАТА И БРОЈНА СОСТОЈБА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во наведениот период подобрена е опременоста на училиштата и тоа, особено, на училиштата во Цапари и Ѓавато. Меѓутоа, од година во година се намалува бројот на учениците заради веќе познатите миграциони движења.

Од учебната 1970/71 година ЦОУ „Кирил и Методиј“ во село Цапари е централно учи-лиште со 2 подрачни осумгодишни училишта во селата Ѓавато и Рамна, како и 6 четириго-дишни подрачни паралелки во селата Ротино, Горно Српци, Лера, Свињишта, Маловишта и доленци. Во Лера и доленци постојат по една пара-лелка на македонски наставен јазик и по една пара-лелка на албански наставен јазик.

Влезот на училиштето „Трајан Белев“ - с. Цапари (1995 година)

Училишната мрежа на ЦОУ во Цапари опфаќа-ше 11 села, односно сите погоре наведени и плус селата Кажани и Метимир.

Во Цапари, Ѓавато и Рамна работеле училишни кујни во кои вкупно се хранеле 336 ученици. Состојбата со библиотеките била следна: библиотеката во Ца-пари располагала со 2.100 книги, во Рамна со 2.000 книги, во Ѓавато со 1.700 книги, во Маловишта 140 книги, во Свињишта со 125 книги, во доленци со 120 книги во Лера и Горно Српци по 70 книги и во Ротино училиштето располагало со 60 книги.

Во учебната 1972/73 година ЦОУ „Кирил и Методиј“ во Цапари располагало сè вкупно со следниов инвентар и наставно-аудиовизуелни средства: 30 табли, 150 клупи-масички, 380 стол-чиња, 20 маси-катедри, 28 обични печки, 30 шка-фови, 10 сметалки, 8 фланелографи, 130 разни слики, 5 глобуси, 6 магнетофони, 3 дијапроектори, 2 кинопроектори, 2 транзистори, 5 радио-апарати, 4 телевизори итн.

Во истата учебна година ЦОУ распола-гало збирно со 25 паралелки, од кои чисти 12 паралелки (по една паралелка во трите основни училишта од V до VIII одделение) и 13 комбинирани паралелки (и тоа со 4 одделенија 9 комбинирани паралелки, со 3 одделенија 1 комбинирана паралелка и со две одделенија 3 комбинирани паралелки).

Во периодот од 1 јануари 1970 година до јуни 1977 година наставниците од предметната настава изведуваа настава во паралелките во село Цапари, Ѓавато и Рамна, односно „шетаа“ по училиштата, со исклучок на наставниците кои предаваа македонски јазик и математика кои имаа доволен број на часови (по 20 часови во едно училиште).

Во учебната 1976/77 година во училиштето во Цапари работаат две паралелки за возрасни и тоа III година со 22 слушатели и IV година со 15 слушатели. Во учебната 1977/78 работи една паралелка од IV година со 22 слушатели.

На почетокот на учебната 1977/78 година се преструктуира училишната мрежа на основното образование на Општина Битола, со што е конституирана Работна организација за основно образование и воспитание „11 Октомври“-Битола, со 15 основни организации на здружен труд. Една од петнаесетте ОЗТ е и ООЗТ - ЦОУ Трајан Белев“ - Цапари.

Во учебната 1977/78 година училиштето во Цапари се преструктуира во ОЗТ - ЦОУ „Трајан Белев“, а престанаа да постојат паралелките за предметна настава во Ѓавато и целото учи-лиште во Рамна. Учениците од сите училишта кои учат во вишите одделнија се превезуваа со автобус, а од село Рамна учениците се преве-зуваа и од нижите одделенија.

Подрачните училишта со по една комби-нирана паралелка од I до IV одделение постоеа во Горно Српци, Ротино, Маловишта, Свињиш-та, доленци и Лера. Во доленци и Лера наста-вата се изведувала со по една паралелка на македонски наставен јазик и по една паралелка на албански наставен јазик.

За патронен празник на училиштето е назначен 8-ми ноември, денот кога патронот Тра-јан Белев загинал (во 1943 год.).

децата од Метимир, Рамна и од Кажани, бидејќи во нивните населби не постојат под-рачни училишта, посетуваат одделнска настава во село Свињишта, (за децата од Метимир) и во село Цапари (за децата од село Рамна и Ка-жани).

Во ЦОУ „Трајан Белев“ повеќе години работи една група од 15-20 деца, опфатени во забавиште.

Имињата на училиштата без измени се задржани сè до учебната 1977/78 година, односно кога е извршена целосната интеграција на сите училишта од просторот во ЦОУ Трајан Бе-лев“.

Бројната состојба на учениците за перио-дот од учебната 1970/71 година до учебната 1977/78

година, за населбите Цапари, Ротино, Рамна, Горно Српци, Лера, Свињишта, доленци, Ѓавато и Маловишта, ќе ги проследиме низ прегледот што е прикажан во табела 5. Во истата табела прикажано е и бројното движење на паралелките за сите училишта на наведените населби.

Од табела 5 се забележува дека во наведениот период бројот на ученици во сите селски училишта се намалува. Истото се однесува и за Централното осумгодишно училиште во Цапа-ри во кое, покрај намалувањето на бројот на учениците, се намалува и бројот на пара-лелките. Намалувањето на бројот на учениците е резултат на интезивниот процес на мигра-ционо движење, а особено на емиграција на по-веќе домаќинства во странство.

Од учебната 1977/78 година училиштето во Цапари станува ЦОУ за целиот простор на Ца-парско Поле, додека пак училиштата во Ѓавато и Рамна престануваат со работа (во Рамна престанува да работи, а училиштето во Ѓавато работи како подрачна паралелка). Поради тоа на табелата се гледа и рапидното намалување на бројот на учениците во двете села, а додека пак во село Цапари бројот на учениците се зголемува од 115 на 190 ученици во 1977/78 година.

Првоборецот Трајан Белев (1903-1943) патронот на училиштето

Табела 5.

Бројна состојба на учениците и паралелките во Цапари, Ротино, Рамна, Горно Српци, Лера, Свињишта, Ѓавато, доленци и Маловишта од учебната 1970/71 до учебната 1977/78 година.

Населба, паралелки и број на ученици		Учебна година							
		1970 1971	1971 1972	1972 1973	1973 1974	1974 1975	1975 1976	1976 1977	1977 1978
ЦАПАРИ	паралелки	7	7	6	7	7	6	6	11
	ученици	174	148	124	122	115	113	115	190
РОТИНО	паралелки	1	1	1	1	1	1	1	1
	ученици	19	20	20	19	18	18	13	12
РАМНА	паралелки	5	5	5	5	5	5	4	–
	ученици	71	64	51	51	49	49	42	–
ГОРНО СРПЦИ	паралелки	1	1	1	1	1	1	1	1
	ученици	18	14	11	10	9	9	11	10
ЛЕРА	Мак. паралелки	1	1	1	1	1	1	1	1
	ученици	37	36	19	18	17	6	6	6
	Алб. паралелки	–	–	1	1	1	1	1	1
	ученици	–	–	22	18	13	12	11	10
	Вк. паралелки	1	1	2	2	2	2	2	2
	Вк. ученици	37	36	41	36	30	18	17	16
СВИЊИШТА	паралелки	1	1	1	1	1	1	1	1
	ученици	22	21	17	17	13	12	16	9
ЃАВАТО	паралелки	5	5	5	5	5	5	5	1
	ученици	86	76	63	63	53	50	61	6

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ И ДРУГИ ВОСПИТНИ АКТИВНОСТИ

Покрај редовната воспитно-образовна работа, која години наназад резултира со среден успех на училиштата и тоа од 3,10 до над 3,50 во ОУ се спроведуваа и низа други слободни активности во кои учениците масовно членуваа. Активни биле и Сојузот на пионерите, Сојузот на младината, Сојузот на црвен крст, учenич-ките-училишните задруги, Извидничкиот од-ред Пелистерски очи“ и слично.

Во училиштето во Горно Српци работеле литературна и драмска секција. Во училиштето во Свињишта работеле литературна, драмска, музичка и фолклорна секција. Во училиштето во Маловишта работеле драмска, литературна и фолклорна секција. Во училиштето во доленци работела секција за средување на учи-лишната градина, потоа драмска и фолклорна секција. Во Лера - драмска и музичка секција, во Ротино - литературна, драмска и фискултурна секција.

Во училиштето во Рамна постоеле повеќе слободни активности и тоа: литературна, му-зичка, техничка, физичка, математичка, учи-лишна градина, историско-географска, био-лошка и фискултурна. Во училиштето во Ѓавато постоеле следните слободни активности: ли-тературна, драмска, музичка, фолклорна, фото-аматери, техничка, историско-географска, мате-матичка, фискултурна, физичка, биолошка, училишна градина, училишна задруга и други. И на крајот, во училиштето во Цапари работеле следните слободни активности: музичка, фол-клорна, ликовна, драмска, литературна, реци-татотрска, хор, историско-географска, физичка, биолошка, фискултурна, техничка, хемиска, училишна задруга и друго.

Во VII и VIII одделение се воведуваат и курсеви за прва помош, домаќинство и земјо-делство, при што наставата по земјоделство практчно се изведува во училишната градина каде учениците добиваат практични знаења за одгледување на разни градинарски култури, калемење и слично.

Учениците и наставниците се претпла-тени на обемен печат. Особено е голем бројот од учениците кои добивале „другарче“, „Развигор“, „Наш свет“, а наставниците добивале „Просветно дело“, „Просветен работник“ и дру-ги списанија и весници.

Во учебната 1973/74 година ЦОУ во Цапа-ри добива и прв телефон (71-312). Исто така во ЦОУ се спроведува и вечерно училиште за III и IV година. Вкупниот број на ученици кои го положиле вечерното училиште бил 45 ученици.

Централното училиште со свои ученици учествува на сите општински натпревари по разни предмети, при што се постигнати и добри резултати.

Излети и екскурзии се изведуваа во текот на секоја учебна година и тоа како во непосредната близина, така и низ Македонија и поши-роко.

Во рамките на други активности, за одбележување е формирањето на *Извидничкиот одред „Пелистерки очи“* со седиште во ЦОУ во Цапари. Одредот е формиран на 20.12.1974 го-дина и во негово членство влегоа сите ученици од V до VIII одделение, младинци, студенти од Цапари и од околните населби. Во првото ра-ководство влегоа наставник Анастас Киријази - старешина, наставник Владимир Тасевски - заменик старешина, ученик драган Марковски - началник, ученик Николче Анакиевски - заме-ник началник, наставник Ник-

Извидничко-планинарската куќа од училиштето од с. Цапари

ола Трајчевски - економ, наставник Љубица Петрова - благајник, наставник душко Ристевски - за одржу-вање врски со други одреди и учениците Вера Вутичова и Јоне Зенговски - членови. Вкупното членство на одредот бил над 120 ученици и младинци, распоредени во повеќе водови.

Одредот изработи свој печат, штембил, а членс-твото учествувало на повеќе манифестации, натпрева-рувања, логорувања, работни акции, маршеви, излети, екскурзии и слично.

Со повеќе годишно ангажирање на извидни-ците изградена е извидничко-планинарска куќа над селото Цапари на 1100 метри надморска височи-на.

Уште во првите години од работата на одредот освоени се низа награ-ди, трофеи, признанија за постигнати знаења и вештини на разните извиднички натпреварувања ширум Македонија и СФРЈ.

ОБРАЗОВНО-ВОСПИТЕН КАДАР И ДРУГ ПЕРСОНАЛ Од 1970/71 ДО 1977/78 ГОдИНА

с. ЦАПАРИ

1. доне Макриовски
2. драган Јуруковски
3. Кирил Аргиновски
4. Елена Аргиновска
5. Благој Филиповски
6. Марија Филиповска
7. Софија Билајац
8. Љуба Куновска
9. Никола Кашмиговски
10. Менка Петровска (забавиште)
11. Тодорка Ристева (забавиште)
12. Љубица Лушиновска
13. Владе Тасевски
14. Лилјана даскалова
15. Слободанка дурдубакова
16. Мирјана Балтова
17. Благој Милевски
18. Глигур Талевски
19. Стефан Ѕолгановски
20. Мирјана Петрова
21. Љубица Начова Велевска
22. Никола-Нико Трајчевски
23. Ѓорѓи димитровски
24. Цветанка димитровска
25. Јован-Максо Веловски
26. Вера Веловска
27. Анастас-Таше Кирјази
28. Александар Миленковски
29. Михајло димитров
30. Љубица Костовска
31. душан Ристовски
32. Менка Бечкова
33. димитар Боцевски

директор-управител

1. доне Макриовски
2. Никола Трајчевски (Вд директор)

Административен и помошен персонал

1. Љубица Петрова (благајник)
2. Блага Николова (секретар)
3. Трајанка Коликовска (во кујна)
4. Љубица Ангелова (во кујна)
5. Илија Пашовски (пом. служб.)
6. душан Бабушовски (пом. служб.)

с. РОТИНО

1. Стефан Јанакиевски
2. Елена Аргиновска
3. Љубица Филинова

Помошен персонал

1. Марија Анастасовска

с. ЃАВАТО

1. Никола Трајчевски (пом. дирек.)
2. Мирјана Трајчевска
3. Јован Веловски
4. Вера Веловска
5. Љубица Начова Велевска
6. Љубица Кашмиговска (одд. наст.)
7. Никола Кашмиговски
8. Љубица Костова
9. Стефан Белчев
10. Благој Милевски

Помошен персонал

1. Митре Шуланковски
2. Слобода Перчева
3. Вера Недевска
4. Ристе Крушаровски

с. ДОЛЕНЦИ

1. Панде Налевски
2. Ѕелал Селими

Помошен персонал

1. Нешад далипи
2. Ирфан Зекмани

с. МАЛОВИШТА

1. Љубица Филинова
2. Стеван Јанакиевски

Помошен персонал

1. Томе доловски
2. Настасија Гашовска

с. РАМНА

1. Ѓорѓи димитровски (пом. дир.)
2. Цветанка димитровска (одд. нас.)
3. Трајко Огненовски
4. Костандина Огненовска
5. Глигур Талевски
6. Анастас Кирјази
7. Лилјана Цветкова
8. Методија димовски
9. Мирјана Балтова
10. Цветанка Степановска
11. Стојан Стојков
12. Вера Жилева
13. Ваница Чачорова

Помошен персонал

1. Ѓуро Стојановски

с. ГОРНО СРПЦИ

1. Вера Иванова-Филиповска

Помошен персонал

1. Вера дошлаковска
2. Радованка Скандиловска

с. ЛЕРА

1. Лазар Наумовски
2. Башким Селими

Помошен персонал

1 Радмила Наумовска
2. Крсте Апостоловски

с. СВИЊИШТА

1. Велика Караиванова
2. Милица Шаркова

Помошен персонал

1. Илија Танчевски

ЦЕНТРАЛНОТО ОСНОВНО УЧИЛИШТЕ „ТРАЈАН БЕЛЕВ“ - ЦАПАРИ ОД УЧЕБНАТА 1978/79 ГОДИНА ДО 1994/95 ГОдИНА

УСЛОВИ ВО КОИ РАБОТИ УЧИЛИШТЕТО

Со извршената интеграција на основните училишта од селата Цапари, Ѓавато и Рамна во едно централно основно училиште „Трајан Бе-лев“ во Цапари, се создадени подобри организациони и просторни услови. Имено, постоечките училишта во останатите населби, иако просторно задоволували, сепак, тие биле со мал број на ученици, биле рунирани, нивниот инвентар застарен, наставата се изведу-вала без или со застарени надгледни средства итн. Па според тоа, понатамошното одржување на ваквите училишта било економски неис-платливо.

Во почетокот на осумдесеттите години извршено е целосно доопремување на ЦОУ во Цапари, а во подрачните училишта се изведува ремонт или помали интервенции. Во реонот на училиштето припаѓаа следниве населби: Ца-пари, Ротино, Горно Српци, Рамна, Лера, Сви-њишта, Метимир, доленци, Ѓавато, Кажани и Маловишта.[12] Подрачни училишта со комби-нирани паралелки од I до IV одделение имало во Ротино, Г. Српци, Свињишта, Ѓавато, Мало-вишта, Лера и доленци. Во Лера и доленци постоеле комбинирани паралелки од I до IV одделние на македонски и на албански наставен јазик. Во населбите Рамна, Метимир и Кажани немало подрачни училишта, а децата од I до IV одделение од Метимир беа опфатени во под-рачното училиште во Свињишта, од Рамна, Ка-жани и доленци (неколку години македонската паралелка) се опфатени во Цапари.

Од целиот простор учениците од V до VIII одделение биле опфатени во ЦОУ „Трајан Бе-лев“ - Цапари. Учениците до ЦОУ и назад се превезуваат бесплатно, со автобуски превоз и тоа од следниве пунктови: „Превалец“ за деца-та од Ротино и Г. Српци, „Рамна“ за децата од Рамна, Лера и Свињишта, „Кажани“ за децата од Кажани, доленци и Маловишта, и пунктот „Ѓавато“ за децата од Ѓавато.

Бројот на населението во сите населби се намалувал, а со тоа се намалувал и бројот на учениците. Сето предизвика и затворање на подрачните училишта во село Свињишта (1980/81 година),[13] во Лера (1982/83 година), во доленци

12 Во реонот на училиштето припаѓало и селото Гопеш, меѓутоа, од учебната 1963/64 година училиштето е затворено поради целосното раселување на населбата

13 Поради изградбата на акумулацијата „Стрежево“, во почетокот на осумдесеттите години населението од селото Свињишта е иселено во Битола. денес оваа населба е потопена и не постои.

(македонската паралелка 1986/87 година), во Горно Српци (1987/88 година), во Ѓавато (1989/90 година) и на крајот подрачното училиште-паралелка во село Маловишта (1991/92 година).

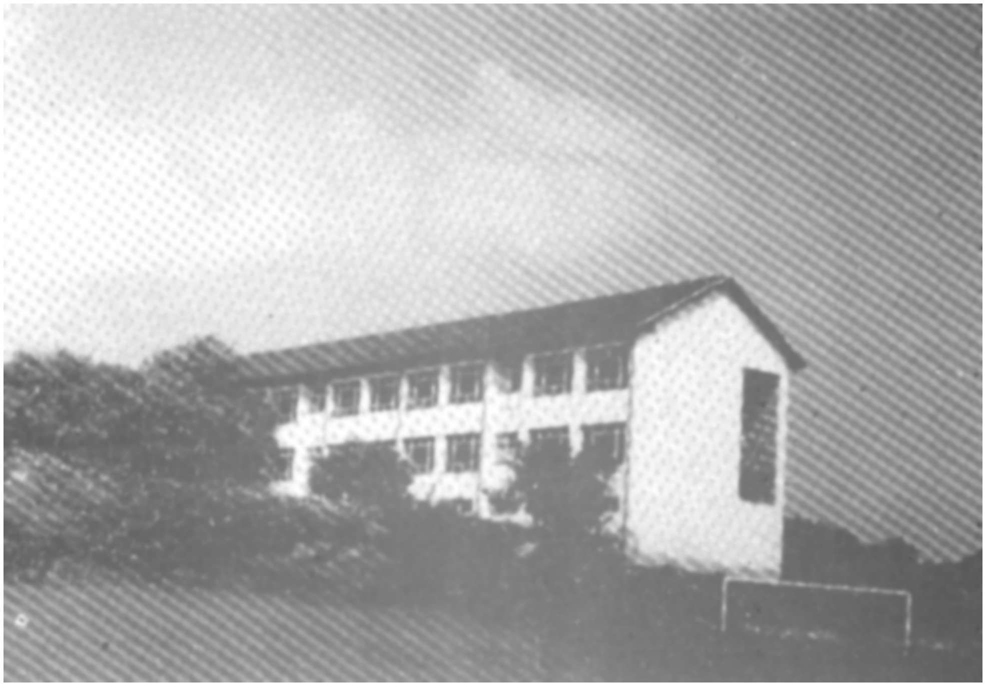

Јужната страна на ЦОУ „Трајан Белев“ - Цапари (1995 година)

денес, во учебната 1994/95 година, во реонот на ЦОУ Трајан Белев“ припаѓаат десет населби (Цапари, Ротино, Горно Српци, Рамна, Лера, Метимир, доленци, Ѓавато, Кажани и Маловишта), а мрежата на училиштето ја сочинуваат едно ЦОУ во Цапари и две подрачни па-ралелки во Ротино и доленци. Централното основно училиште го посетуваат ученици од на-селбите Ротино, Г. Српци, Рамна, Лера, долен-ци, Ѓавато, Кажани и Маловишта; подрачната паралелка во Ротино ја посетуваат ученици од Ротино, а подрачната паралелка во доленци ја посетуваат ученици на албански наставен јазик од албанското малцинство од населбите доленци и Лера.

Училишната зграда во ЦОУ изградена е (во 1967 година, а целосно довршена 1982), од тврд материјал и потполно од-говара на својата намена. делот за настава е из-граден на подрум, при-земје и кат, со вкупно 8 училници, кои се доста просторни, со по 56 м2. Преку целата јужна страна има прозорци, така што се добро осветлени. Подовите се покриени со паркет кој се одржува редовно и се подмачкува со подно мас-ло. Управниот дел е во две посебни крила: во едното се канцеларија за наставниците, за директорот, за секретар-благајник, за по-мошните работници, биб-лиотека и уште три други простории, а во другото крило, кое е со приземје и кат, се поместени трпезарија со кујна на приземје и на спратот фискултурна сала. Училиштето со вода се снабдува од селскиот водовод, затоплувањето се врши со дрва, а поради малиот број на ученици училишниот простор е искористен само 75%.

Училишната зграда во подрачното училиште-паралелка во Ротино (изградена е во 1932 година) има една училница, една канцеларија и други помошни простории. Целосно одговара на наставата, поврзано е со селскиот водовод, а затоплувањето е со дрва. Училиштето има и дворно место од 2100 $м^2$ и во едниот дел засадени се борови и овошни дрвја.

Училишната зграда во подрачното училиште-паралелка во доленци (изградена е 1947 година) има две училници, една канцеларија, ходници, стан за учителот, подрум-визба и помошни простории. Училиштето просторно се користи 50% и е во добра состојба. Со вода се снабдува од селскиот водовод. Вода има спроведено во училниците и во санитарниот јазол. Зато-плувањето се врши со дрва.

Во реонот на ЦОУ „Трајан Белев“ - Цапари има и други училишни згради и тоа во селата: Рам-на, Лера, Горно Српци и Ѓавато. Во овие згради не се изведува настава и истите се доста руинирани поради немање средства за одржување.

Спортската сала и полигонот при ЦОУ „Трајан Белев“ - Цапари (1995 година)

Во ЦОУ и подрачните училишта за изведување на настава има 11 училници од кои 8 во централното (а се користат само 6), додека во подрачните училишта од 3 се користат само две училници. Од осумте училници во ЦОУ четири се универзални училници со површина од 220 $м^2$ и четири специјализирани училници, односно кабинети, со вкупна површина од 224 $м^2$. Вкупната површина на училниците изнесува 444 $м^2$ или по околу 2,9 $м^2$ по ученик, што е знатно повеќе од републичкиот норматив.

Кабинетска настава се изведува по повеќе предмети и тоа: историја, географија и ликовна култура во еден кабинет, руски јазик, маке-донски јазик и курсна настава по ППЗ во втор кабинет; биологија, хемија, музичка култура и курсна настава по домаќинство во трет кабинет и наставата по математика и физика се изведува во четврт кабинет. додека пак наставата по основи на техника и производство се изведува во посебни работилница. Секоја од овие училни-ци е поврзана со посебни простории кои служат за сместување на нагледните средсва и тех-нички помагала.

Во ЦОУ има и сала со површина од 264 $м^2$ која служи за изведување на наставата по фи-зичко воспитување. Салата е со лакиран паркет и има игралиште за одбојка и ракомет. Од справи има 4 душеци, јарец, разбој, поголем број топки, ѓуле и слично.

Табела 6. Преглед на просторните услови во ЦОУ и подрачните училишта и тоа на наставните простории (од р.б. 1 до 7), простории за општествена и педагошка дејност (8-10), здравствени, санитарни и други помошни простории (11-17), и училишен двор и други површини (од реден број 18 до 22).

Ред. Бр.	Вид просторија	Број	$м^2$	Забелешка
1.	Универзални училници	4	220	ЦОУ и под. уч.
2.	Специјални училници-кабинети	4	224	во ЦОУ
3.	Фискултурна сала	1	264	ЦОУ
4.	Простории за наставни средства и помагала	4	72	ЦОУ
5.	Работилница по ОТП	1	48	ЦОУ
6.	Библиотека	1	16	ЦОУ
7.	Читална	1	35	ЦОУ
	Вкупно наставни простории	16	879	
8.	Простории за наставници и директор	4	80	ЦОУ и под. уч.
9.	Простории за општествени организации (извиднички одред)	1	35	ЦОУ
10.	Простории за средба со родители	1	56	ЦОУ
	Вкупно простории за општествена и педагошка дејност	6	171	
11.	Училишна кујна	1	24	ЦОУ
12.	Училишна трпезарија	1	215	се користи и за приредби
13.	Ходници	5	700	ЦОУ и под. уч.
14.	Скали	2	77	ЦОУ
15.	Санитарни јазли	4	70	ЦОУ и под. уч.
16.	Магацин	1	8	ЦОУ
17.	Подруми-визби	2	300	ЦОУ и под. уч.
	Вкупно простории, здравственосанитарни и други помошни простории	16	1394	
18.	Спортски полигон	1	950	ЦОУ
19.	Училишен парк (цветна градина)	1	1310	ЦОУ
20.	Неуредена дворна површина	1	250	ЦОУ
21.	Асфалтни површини (без спортски полигон)	1	135	ЦОУ
22.	други површини (зеленчукова градина)	1	400	ЦОУ
	Вкупно училишен двор и други површини	5	3045	
	Сѐ вкупно:	43	5489	ЦОУ и под. уч.

Училишната библиотека сместена е во по-себна просторија и има 5 шкафови и 4 рафтови во кои се сместени 6.500 книги.

Просторните услови во централното и подрачните училишта целосно задоволуваат. Вкупно училишен простор има 492 $м^2$, или про-сек училнички простор на еден ученик од околу 3,4 $м^2$. Училишниот простор вкупно изнесува 1.989 $м^2$, или во просек на еден ученик по 13,8 $м^2$.

Во контекст на погоре изнесеното даваме подетален преглед за просторните услови и другите површини во централното училиште и подрачните паралелки, кои се прикажани во табела 6.

Централното основно училиште „Трајан Белев“ од Цапари, според педагошките норма-тиви, спаѓа во стандардниот степен на опре-меност. Училиштето располага со поголем број на табли, клупи, столчиња, катедри, нагледни средства (слики, цртежи, географски и историски карти, ди-јафилмови, слајдови, касетни филмови, наставни филмови, фолии, модели, ма-кети, глобуси и друго. Од технички помагала и аудиовизуелни помагала во училиштето има: епископ (3), аспектомат (3), хармонијум (1), гра-фоскоп (4), радио (2), мик-роскоп (2), касетофон (1), магнетофон (2), грамофон (2), дијапроектор (2), колор ТВ - приемник (1), видеорекордер (1), кинопроектор (2), машина за пишување (2), ка-сетен кинопроектор (1), машина за умножување шапилограф (1), машина за сметање (1) и друго.

Во оваа пригода би го спомenале и телефонскиот број на централното училиште - 81305. Сите простории, училници, кабинети, канцеларии, ходници и слично, од естетски поглед добро се уредени со слики, цвеќиња, трудови на учениците и наставниците.

УЧЕНИЦИ И ПАРАЛЕЛКИ

Интеграцијата на училиштата не донесе запирање на процесот на намалување на уче-ниците, напротив, тој процес продолжи дури со поголем интензитет. Покрај бројот на уче-ниците се намалува и бројот на паралелките. Оваа континуирана појава доведе и до затво-рање на подрачните паралелки во селата Сви-њишта, Лера, Г. Српци, Ѓавато, Маловишта и македонската паралелка во доленци.

Од средината на осумдесеттите години намалувањето на бројот на учениците не е предизвикан само од миграционите движења на населението од просторот, туку поради малиот, ниският наталитет, кој пак се должи и на релативно големиот број немажени односно неженети младинци и младинки (на пример, само во Цапари нивниот број се движи над 80 лица).

Овие појави за ‘ал можеме да ги конста-тираме и денес, без тенденција за промена на состојбите.

Бројното движење на паралелките за це-лиот период е прикажан на табела 7, при што забележуваме постојано намалување на бројот на паралелките што е резултат и на намал-увањето на бројот на учениците и затворањето на подрачните паралелки.

Табела 7. Бројно движење нз паралелките во Цапари, подрачните паралелки и вкупно во ЦОУ, за периодот 1978/79 - 1994/95 година.

Веќе погоре констатиранаата појава на намалување на бројот на учениците во ЦОУ и подрачните училишта, потоа затворањето и престанокот на поедини подрачни училишта и паралелки за периодот од учебната 1978/79 до учебната 1994/95 година, ќе ја проследиме во табела 8.

Училиште	1978 1979	1979 1980	1980 1981	1981 1982	1982 1983	1983 1984	1984 1985	1985 1986	1986 1987
Цапари	10	9	7	7	6	6	6	6	6
Подрачни паралелки	8	8	8	7	8	6	6	6	6
Вкупно ЦОУ	18	17	15	14	14	12	12	12	12
Училиште	1987 1988	1988 1989	1989 1990	1990 1991	1991 1992	1992 1993	1993 1994	1994 1995	
Цапари	6	6	6	6	6	6	6	6	
Подрачни паралелки	5	4	4	3	3	2	2	2	
Вкупно ЦОУ	11	10	10	9	9	8	8	8	

Табела 8. Бројно движење на учениците во подрачните училишта и вкупно во ЦОУ Трајан Белев“ - Цапари од учебната 1978/79 до учебната 1994/95 година.

Во тековната учебна 1994/95 година бројот на ученици во ЦОУ Трајан Белев“ и подрачните паралелки вкупно од I до VIII одделние изнесува 144 ученици. Во одделенска настава се 72 ученици и исто толку 72 во предметна настава. Вкупниот број на ученици е распореден во 8 па-ралелки, односно по 4 паралелки во одделенска и предметна настава. Во одделенска настава две комбинирани паралелки се во централното училиште (I-III и II-IV одделение) две комбинирани паралелки во по-

	1978 1979	1979 1980	1980 1981	1981 1982	1982 1983	1983 1984	1984 1985	1985 1986	1986 1987	1987 1988	1988 1989	1989 1990	1990 1991	1991 1992	1992 1993	1993 1994	1994 1995
ЦАПАРИ	173	159	163	146	132	131	124	112	110	108	118	111	112	110	105	117	110
РОТИНО	11	13	15	15	16	9	5	3	2	4	5	10	10	11	14	11	6
ГОРНО СРПЦИ	12	8	9	7	7	7	8	7	4	4	–	–	–	–	–	–	–
ЛЕРАМак. п.	5	4	5	4	4	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Алб. п.	10	6	6	6	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Вкупно	15	10	11	10	6	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
СВИЊИШТА	8	6	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
ДОЛЕНЦИМа к. п.	–	–	–	–	6	6	6	5	2	–	–	–	–	–	–	–	–
Алб. п.	25	23	19	18	16	18	16	20	21	23	21	20	19	20	24	24	28
Вкупно	25	23	19	18	22	24	22	27	23	23	21	20	19	20	24	24	28
ЏАВАТО	6	4	3	5	6	8	11	10	7	7	4	8	–	–	–	–	–

драчните училишта Ротино (II, III и IV одд.) и доленци (од I до IV одделение). Предметната настава е застапена со по една паралелка од V до VIII одделение, или вкупно 4 паралелки. (Види табела 9.).

Табела 9. Бројно движење на учениците по паралелки, одделнија, пол и вкупно, во ЦОУ и подрачните паралелки за учебната 1994/95 година.

Вкупниот број на ученици во ЦОУ изнесува 110 ученици, во Ротино 6 и во доленци 28 ученици, или сè вкупно 144 ученици.

ЦОУ					РОТИНО				
Паралелки	Одделенија	Машки	Женски	Вкупно	Паралелки	Одделенија	Машки	Женски	Вкупно
	I	1	6	7		I	–	–	–
	II	10	5	15		II	–	1	1
	III	3	5	8		III	2	1	3
	IV	4	4	8		IV	1	1	2
2	I - IV	18	20	38	1	I - IV	3	3	6
1	V	8	10	18	ДОЛЕНЦИ				
1	VI	14	9	23		I	7	2	9
1	VII	7	4	11		II	2	3	5
1	VIII	9	11	20		III	2	5	7
4	V - VIII	38	34	72		IV	3	4	7
6	I - VIII	56	54	110	1	I - 3V	14	14	28
				Сè вкупно	8	I - VIII	73	71	144

од Ротино 10, од Г. Српци 4, од Рамна 2, од Лера 18 (односно 5 за ЦОУ и 13 за во подрачната паралелка во до-ленци), од доленци 18, од Ѓавато 8, од Кажани 15 од Маловишта 1 ученик и од Битола 1 ученик.

Учениците наставата ја следат на маке-донски наставен јазик 116 ученици во Цапари и Ротино, и на албански наставен јазик 28 ученици во доленци. Учениците од другите населби секојдневно се превезуваат со автобус на ПОС „Транскоп“ - Битола во ЦОУ „Трајан Белев“: во Цапари и тоа од следните пунктови“ „Превалец“, „Српци“, „Рамна“, „Лера“, „доленци“, „Ѓавато“ и „Кажани“. Или, од наведените пунктови се качуваат вкупно 77 ученици и тоа:

Во ЦОУ „Трајан Белев“ наставата само од село Цапари ја следат 46 ученици, од другите села 63 ученика и 1 ученик од Битола. Просечно во осумте паралелки има по 18 ученици. Гледано по пол од вкупно 144 ученици 73 се машки и 71 ‘енски. По национална припадност 86 се Македонци, 57 Албанци и 1 Влав.

ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНА РАБОТА И ДРУГИ АКТИВНОСТИ

Во целиот наведен период воспитно-образовната работа се одвиваше редовно. Средниот успех на училиштето се движел од 3,30 до 3,80, што е прилично висок.

Учениците секоја учебна година учеству-ваа на различни општински натпреварувања на знаење, на народна техника, на сообраќаен семафор, по земјделие и други натпревари. Освоени се повеќе први, втори, трети и други мес-та. Односно, на разните натпреварувања освое-ни се поголем број на дипломи, благодарници, пехари, пофалници и слично.

Изведени се голем број излети до извидничката куќа, манастирот Св. Петка, Пелистер, голем број на еднодневни и повеќедневни екс-курзии низ Македонија и СФР Југославија.

Посетувани се текстилниот погон на „Пелистер“ во Цапари, други фабрики, музеи, изложби, театарски и кинопретстави и друго. Учествувано е на поголем број работни акции (берба на компири, јаболка, вишни и на пошу-мување).

Во почетокот на осумдесеттите години во училиштето активно работеше училишно друштво за физичка култура по спортови и тоа скијање, ракомет, атлетика и фудбал.

Во училиштето постои кујна и трпезарија. Во текот на училишната година се хранат од 60 до над 100 ученици. Снабдувањето со прехрамбени продукти и подготовката на појадоците ги врши готвач на детското одморалиште - „Пе-листер“. до почетокот на осумдесеттите години во ЦОУ работеше и забавиште.

Училиштето и учениците биле и се претплатени на повеќе детски списанија, весници и друг вид печат, како: „Просветно дело“, „Просветен работник“, „другарче“, „Развиток“, „Наш свет“, „Фатоси“, „Импулс“, „Нумерус“, „Битол-ски весник“, „Техничке новине“, „Математички лист“, „Школа“, „Современа пракса“, „Културен ‘ивот“, „Историја“, „Човек и свемир“, „Инструктор“ итн.

Во рамките на училиштето повеќе пати во текот на учебната година изведувани се приредби, спортски натпревари, изложби на книги, историско-географски, биолошки збир-ки и слично. Одбележувани се датуми од пода-лечното и поблиското историско минато, потоа посветени се денови на борба против разни бо-лести и зависности, односно, училиштето - наставниците и учениците - развиваше континуи-рана јавна и културна активност. На речиси сите ангажирања и активности на учениците во масовен обем присуствува и население од село-то Цапари и пошироко.

На спомениците во Цапари и Кажани поставувано е свежо цвеќе и посветени се повеќе историски часови на минатото на Цапари, Ца-парско и нашата национална историја.

Во училиштето постојат следните слободни активности: математичко-физичка секција, млади јазичари (руски јазик), биолошко-хемиска, историско-географска, рецитаторска, биб-лиотекарска, сообраќајна, спортска и еколошка секција. А од ученичките организации: детска организација, Помладок на Црвен крст, извидничка организација (одред) и ученички заедници.

Извидничкиот одред „Пелистерски очи“ беше домаќин на X сојузни средби на извидни-ци

од СФР Југославија, при што на секоја средба учествуваа по над 10 екипи со над 100-120 учесници и истите беа сместувани во учи-лиштето. Средбите се одржуваа два-три дена во средината на месец април. На овие и на другите натпреварувања на кои учествуваше Одредот, освоени се повеќе награди, пехари, признанија, дипломи, благодарници итн. Исто така одредот „Пелистерски очи" е збратимен со повеќе извиднички одреди од републиката, но и со од-реди од другите републики на СФРЈ. Учени-ците, младинците и другите со активното анга-жирање во извидничката организација на мно-гуте натпреварувања, маршеви, излети, лого-рувања и друго го негуваа другарството, стекнуваа познанства, знаења, навики, вештини и друго. Цапари и Цапарско на тој начин беше промовиран и во други простори, а со доаѓањето на извидници од други места, тие добиваа знаења и претстава за цапарскиот простор, негувајќи го другарството и прија-телството со учениците и месното население. Или со други зборови кажано, стекнати се трајни незаборавни и неизбришливи придобивки.

На 7 април оваа 1994/95 година ЦОУ „Трајан Белев" - Цапари беше домаќин на средбите на цивилните инвалиди од војната и истите беа одбележани со пригодна програма, а исто така доста ученици учествуваа на наградниот кон-курс организиран по тој повод.

ОБРАЗОВНО-ВОСПИТНИОТ КАДАР И ДРУГИОТ ПЕРСОНАЛ ОД 1978/79 ДО 1994/95 ГОДИНА

с. ЦАПАРИ

1. Ѓорѓи димитровски	2. драган Јуруковсаки	3. Никола-Нико Трајчевски
4. Глигур Талевски	5. Анастас-Таше Кирјази	6. Јован-Максо Веловски
7. Благоја Милевски	8. душан Ристовски	9. Владимир Тасевски
10. Стефан Белчев	11. Стево Ѕолгановски	12. Кирил Аргиновски
13. Благој Филиповски	14. Цветанка димитровска	15. Вера Веловска
16. Љубица Лушиновска	17. Елена Аргирова	18. Љубица Костовска
19. Марија Филиповска	20. Љубица Велевска	21. Тодорка Риствеска (забав.)
22. Мирјана Петровска	23. Милица Шаркова	24. Вера Велјановска
25. Марика Стерјева	26. Николина Марушевска	27. Марика Георгиевска
28. Михаило димитров	29. Билјана Митковска	30. Александар Цигаридовски
31. Цвета Трпевска	32. Трајко Иракоски	33. Василие Анчевски
34. Стојан Анчевски	35. Зора Бошковска-Бендева	36. Љубе Стојановски
37. Никола димитров	38. Гордана Гошевска	39. Иван Премовски
40. Владе Трифуновски	41. Веселка Крстевска	42. Соња Велковска
43. Бисера Вишиновска	44. Методија димовски	45. Весна д. Станчевска

директор

1. Ѓорѓи димитровски

Административен и помошен персонал

1. Мирјана Груевска (сек. благ.)
2. Мирјана Савиновска (сек. Благ.)
3. Светлана Јовановска (сек. благ.)
4. Стефан Белчев (администратор)
5. Љуба Ангелова (готвачка)
6. Благоја Врчковски (сек. благ.)
7. Илија Пашовски (пом. служ.)
8. душан Бабушовски (пом.служ)
9. Методија Лумаковски (пом. служ.)
10. Владе Врчковски (пом. служ.)
11. Никола Анакиевски (готвач)
12. Живко Додовски (возач)
13. Марика Талевска (пом. служ.)
14. Стојан Јуруковски (пом. служ.)
15. Стеван Јанакиевски (библиот.)

с. ЃАВАТО

1. Љубица Кашмиговска
2. Љубица Јашовиќ
3. Виолета Талевска
4. Пеце Веловски

Помошен персонал

1. Вера Недевска
2. Ристе Крушаревски
3. Трајанка Јуруковска

с. РОТИНО

1. Љубица Филиновска
2. Славица Талевска
3. Пеце Веловски

Помошен персонал

1. Марија Анастасовска
2. Нада Трајчевска
3. Цвета Лозановска
4. Ѓорѓи Анастасовски

с. СВИЊИШТА

1. Велика Караиванова
2. Милица Шаркова

Помошен персонал

1. Илија Танчевски

с. ЛЕРА

1. Лазар Наумовски
2. Башким Селими

Помошен персонал

1. Крсте Апостоловски
2. Радмила Наумовска

с. ГОРНО СРПЦИ

1 Вера Филиповска
2. Лилјана Цветкова
3. Драган Димовски

Помошен персонал

1. Радованка Скандиловкса	2. Вера Дамчевска	

с. МАЛОВИШТА

1. Стеван Јанакиевски

Помошен персонал

1. Настасија Гашовска	2. Марика Талевска	

с. ДОЛЕНЦИ

1. Панде Налевски	2. Ката Костова	3. Џелал Селими
4. Тефик Шабановски*	5. Рашид Велиу	

Помошен персонал

1. Ирфан Зекмани

* Наставникот Тефик Шабановски изведува настава само по предметот македонски јазик и доаѓа од друго матично училиште. Во оваа училишна година него договорно (за три месеци) го заменува Ирфета Јусуфи.

дел од вработените во ЦОУ „Трајан Белев“ с. Цапари, 1995 година

РЕДОВНИ НАСТАВНИЦИ ВО УЧЕБНАТА 1994/95 ГОДИНА

с. Ц А П А Р И

1. Ѓорѓи димитровски (директор)
2. драган Јуруковски
3. Вера Веловска
4. Љубица Лушиновска
5. Анастас Кирјази
6. Методија Димовски
7. Гордана Гошевска
8. Соња Велковска
9. Весна Димитровска Станчевска
10. Владе Трифуновски
11. Стеван Јанакиевски (библиотекар)

Административни работници

1. Благоја Врчковски (секретар благајник)

Помошни службеници

1. Методија Лумаковски
2. Владе Врчковски

с. РОТИНО

1. Пеце Веловски

Помошен службеник

1. Ѓорѓи Анастасовски

с. ДОЛЕНЦИ

1. Рашид Велиу

Помошен службеник

1. Ирфан Зекмани

СПИСОК НА УЧЕНИЦИ ОД КОМБИНИРАНИ И ЧИСТИ ПАРАЛЕЛКИ ВО УЧЕБНАТА 1994/95 ГОДИНА

С. ЦАПАРИ

I - III одделение
(комбинирана паралелка)

I одделние

1. даниела Велковска (од Цапари)2. дијана дуртановска (од Цапари)

3. Маја Кочановска (од Цапари)4. Наташа Мешковска (од Цапари)

5. Елизабета Наумовска (од Цапари)6. Рената Богоевска (од Ѓавато)

7. Африм Рустемовски (од Кажани)

III одделение

8. Александра дуртановска (од Цапари)9. Елена Мишевска (од Цапари)

10. дијана Нечаковска (од Цапари)11. Гоце Веловски (од Цапари)

12. Катерина Наумовска (од Цапари)13. Раде Богоевски (од Ѓавато)

14. Александра Јованчевска (од Кажани)15. Прпарим Рустемовски (од Кажани)

Одделенски раководител:

Љубица Лушиновска

II - IV
(комбинирана паралелка)

II одделение

1. Кристина Анакиевска (од Цапари)2. Билјана Веловска (од Цапари)

3. Горан Гечевски (од Цапари)4. дарко Гечевски (од Цапари)

5. Николче Еленинoвски (од Цапари)6. Ѓорѓи Зенговски (од Цапари)

7. Горан Кочанковски (од Цапари)8. Трајан Крлевски (од Цапари)

9. Мирјана Наумовска (од Цапари)10. дијана Танчевска (од Цапари)

11. Јордан Талаковски (од Цапари)12. Томче Талаковски (од Цапари)

13. Јордан Трајковски (од Цапари)14. Весна Бојчевска (од Г. Српци)

15. Кадри Муратовски (од Кажани)

IV одделение

16. Елизабета Капинковска (од Цапари)17. Никола Мишевски (од Цапари)

18. Жарко Наумовски (од Цапари)19. Тања Роштанковска (од Цапари)

20. Николче доневски (од Кажани)21. Линдита Муратовска (од Кажани)

22. Билјана Лозановска (од Рамна)23. Гоце Миленковски (од Г. Српци)

Одделнски раководител:

Вера Веловска

V одделение

1. Весна Веловска ((од Цапари)2. Весна дупешовска (од Цапари)

3. Кире дуртановски (од Цапари)4. Весна Крлевска (од Цапари)

5. Наташа Порковска (од Цапари)6. Горан Саздановски (од Цапари)

7. Сашко Гошевски (од Ротино)8. Атанас Котевски (од Ротино)

9. Николче Лалевски (од Ротино)10, Разије Алимовска (од доленци)

11. Ферди Зекман (од доленци)12. Ведат Усеиновски (од доленци)

13. Анета Богоевска (од Ѓавато)14. Тања Богоевска (од Ѓавато)

15. Анета Бојчевска (од Г. Српци)16. Јасмина Лозановска (од Рамна)

17. Атије Салиевска (од Лера)18. Христо Белимачовски (од Маловишта)

Одделенски раководител:

Методија димовски

VI одделение

1. Јасмина Анакиевска (од Цапари)2. Саше Веловски (од Цапари)

3. Маре дупешовска (од Цапари)4. Благојче Елениновски (од Цапари)

5. Билјана Мишевска (од Цапари)6. Пеце Наумовски (од Цапари)

7. Благојче Раштанковски (од Цапари)8. Благојче Талаковски (од Цапари)

9. Феас Алиловски (од доленци)10. Урим Абиловски (од доленци)

11, Саше Гроздановски (од доленци)12. Арменд Еминовски (од доленци)

13. Исмаил Исламовски (од доленци)14. Гзиме Усеиновска (од доленци)

15. Ѓулшен Ферзуловска (од доленци)16. Златко Лечковски (од Ротино)

17. Ирена Лозановска (од Ротино)18. Зоран Павловски (од Ротино)

19. Златко Павловски (од Ротино)20. Валентина Пердуловска (од Ѓавато)

21. Зорица Цибалевска (од Ѓавато)22. Љубица Миленковска (од Г. Српци)

23. Ѕенис Муратовски (од Кажани)

Одделенски раководител

Соња Велковска

VII одделение

1. Весна Зајковска (од Цапари)2. Ице Капинковски (од Цапари)

3. Никола Спировски (од Цапари)4. дитурим Беќировски (од доленци)

5. Беким Зекмановски (од доленци)6. Нерџан Реџеповски (од доленци)

7. Аница Филиповска (од Кажани)8. Јасмина Петревска (од Кажани)

9. Фердин Исовски (од Лера)10. Алберто Реџеповски (од Лера)

11. Тања Лозановска (од Ротино)

Одделнски раководител

Гордана Гошевска

VIII одделение

1. Фросина Велјановска (од Кажани)2. Пецо доневски (од Кажани)

3. Јулија Ласовска (од Кажани)4. Мерлинда Муратовска (од Кажани)

5. Ленче Петковска (од Кажани)6. дитурим Рустемовски (од Кажани)

7. Елмас Еминовски (од доленци)8. Мендурим Зекмановски (од доленци)

9. Бурим Салиевски (од доленци)10. Јетмире Усеиновска (од доленци)

11. Фикрије Халиловска (од доленци)12. Наташа Веловска (од Цапари)

13. Николче Трпезановски (од Цапари)14. Емилија Гулабовска (од Ѓавато)

15. Благојче Цибалвски (од Ѓавато)16. Анета Здравевска (од Лера)

17. Зелија Салиевска (од Лера)18. Борче Лозановски (од Ротино)

19. Оливера Лозановска (од Ротино)20. Беким Сефедин (од Битола)

Одделнски раководител:

Анастас Кирјази

с. РОТИНО

II - III и IV одделение
(комбинирана паралелка)

II одделение

1. Марина Лалевска(од Ротино)

III одделение

2. Анета Лозановска (од Ротино)3. димитар Наумовски (од Ротино)

4. Томче Котевски (од Ротино)

IV одделение

5. Соња Лечковска (од Ротино)6. Благијче Лозановски (од Ротино)

Одделенски раководител:

Пеце Велевски

с. ДОЛЕНЦИ

I - IV одделение
(комбинирана паралелка)

I одделение

1. Газмент Усеиновски (од доленци)2. Аладдим Ферзуловски (од доленци)

3. Ава Јашар (од доленци)4. дениз Емини (од доленци)

5. Беким Исовски (од Лера)6. Агиме Реџеповска (од Лера)

7. Нури Шабановски (од Лера)8. Фети Салиевски (од Лера)

9. Зини Салиевска (од Лера)

II одделение

10. Букурим Еминовски (од доленци)11. Валдета Абиловска (од доленци)

12. Ѓулбеар Алиловска (од доленци)13. Амдие Алимовска (од доленци)

14. Ѓунер Салиевски (од Лера)

III одделение

15. Фиона Усеиновска (од доленци)16. Ѓултен Ферзуловска (од доленци)

17. Рамие Алимовска (од доленци)18. Севим Ѕефаровски (од доленци)

19, Букурие Еминовска (од доленци)20. Зекман Зекмани (од Лера)

21. Урим Салиевски (од Лера)

IV одделение

22. Натмир Реџеповски (од доленци)23. Ѓуладдин Ферзуловски (од доленци)

24. Аида Реџеповска (од Лера)25. Фиона Реџеповска (од Лера)

26. Фердие Исовска (од Лера)27. Уриме Шабановска (од Лера)

28. Семир Земнаи (од Лера)

Одделнски раководител:

Рашид Велиу

ПРИЛОЗИ

ПРЕГЛЕД

На вкупното бројно движење на учениците во цапарскиот простор од учебната 1944/45 до учебната 1994/95 година

Учебна година	Вкупно ученици	Учебна година	Вкупно ученици
1944/45	1153	1970/71	499
1945/46	845	1971/72	446
1946/47	1076	1972.73	387
1947/48	1212	1973/74	369
1948/49	1206	1974.75	328
1949/50	1212	1975/76	314
1950/51	1112	1976/77	308
1951/52	841	1977/78	272
1952/53	887	1978/79	261
1953/54	721	1979/80	231
1954/55	725	1980/81	228
1955/56	769	1981/82	207
1956/57	827	1982/83	194
1957/58	889	1983/84	183
1958/59	916	1984/85	174
1959/60	863	1985/86	161
1960/61	942	1986/87	152
1961/62	914	1987/88	151
1962/63	857	1988/89	142
1963/64	859	1989/90	152
1964/65	759	1990/91	143
1965/66	660	1991/92	143
1966/67	640	1992/93	143
1967/68	557	1993/94	152
1968/69	588	1994/95	144

Ред. број	Населби	Години и број на ‘ители							
		1987	1900	1948	1953	1961	1971	1981	1991
1.	Цапари	1287	1420	1807	1809	1618	1474	1868	798
2.	Маловишта	2150	2300	504	446	344	310	261	129
3.	Ротино	348	400	575	598	573	565	445	222
4.	Г. Српци	438	205	634	650	548	496	551	169
5.	Рамна	512	440	310	325	299	286	259	94
6.	Ѓавато	1175	1500	1554	1502	1116	829	523	272
7.	Кажани	515	515	138	178	134	180	165	126
8.	доленци	524	550	428	433	434	482	476	367
9.	Лера	516	520	442	485	395	381	445	271
10.	Гопеш	2131	2131	243	214	97	99	–	2
11.	Метимир	67	100	184	194	143	128	87	14
12.	Свињишта	83	85	235	235	218	164	138	–
13.	Стрежево	350	200	366	361	356	264	365	–
1 - 13	Цапарско Поле	10096	10366	7420	7430	6275	5658	5583	2464

Извор:

Томо Томовски, Населението во Битолскиот санџак во 1897 година, според статисстичкиот преглед на австрискиот вицеконзул А. Крал, Историја, год. V, бр. 1, Скопје, 1969 година.

Васил□ Кжнчовй, Македони□, Етнографи□ и статистика, Софи□, 1900 г.

СЗС -

(Сојузен завод за статистика) Kona~ni rezultati popisa stanovni{tva od 15.III.1948 godine, knjiga I, Beograd, 1951 g.

СЗС -

Popis stanovni{tva 1953 g., knjiga XIV, Beograd, 1958 godine

СЗС -

Popis stanovni{tva 1961 g., Beograd 1962 godine

РЗС -

Ред. број	Населби	Вкупна површина на атарот во ха	Вкупно обработливи површини во ха	Население во 1991 година	Густина на нас. '/км^2	Аграрна густина 100 ха
1.	Цапари	3362,1	892,5	798	23,7	89
2.	Маловишта	2934,1	153,0	129	4,3	84
3.	Ротино	1036,9	373,0	222	21,4	59
4.	Г. Српци	960,4	343,2	169	17,6	49
5.	Рамна	735,6	310,2	94	12,7	30
6.	Ѓавато	2206,0	340,8	272	12,3	80
7.	Качани	773,5	304,4	126	16,3	41
8.	доленци	756,7	218,2	367	48,5	168
9.	Лера	1297,0	290,3	271	20,8	93
10.	Гопеш	917,0	51,7	2	0,2	3
11.	Метимир	535,8	238,8	14	2,6	5
12.	Свињишта	425,8	133,9	–	–	–
13.	Стрежево	891,8	269,0	–	–	–
1 - 13	Цапарско Поле	16832,7	3919,0	2464	16,4	63
//	Стрежевско Езеро	476	–	–	–	–

Извор:

РГУ -

(Републичка геодетска управа) СР. Македонија низ катастарска евиденција, Скопје, 1982 год.

РЗС -

Први резултати од пописот на населението, домаќинствата, становите и земјоделските стопанства во 1991 година. Статистички преглед 208, Скопје, 1991 година.

Ред. број	Населба	Попис	Жители	дома-ќинства	Вкупна површина во км^2	Структура на земјиштето			Неплодно земјиште во ха
						Обработ-ливо земјиште ха	Пасишта во ха	Шуми ха	
1.	Цапари	1961 1991	1618 796	354 228	33,6	892,5	669,3	1612,1	188,2
2.	Маловишта	1961 1991	344 129	93 45	29,3	153,0	668,4	1675,3	437,4
3.	Ротино	1961 1991	573 222	110 65	10,4	373,0	585,8	12,1	66,0
4.	Г. Српци	1961 1991	548 169	104 57	9,6	343,2	487,6	87,7	41,9
5.	Рамна	1961 1991	229 94	65 37	7,3	310,2	267,5	112,7	45,2
6.	Ѓавато	1961 1991	1116 272	255 100	22,1	340,8	185,5	1608,6	71,1
7.	Кажани	1961 1991	134 126	29 34	7,7	304,4	123,5	315,6	30,0
8.	доленци	1961 1991	434 367	75 73	7,6	218,2	82,1	421,0	35,4
9.	Лера	1961 1991	395 271	70 69	13,0	290,3	540,3	397,6	68,8
10.	Гопеш	1961 1991	97 2	32 1	9,2	51,7	139,4	703,3	22,6
11.	Метимир	1961 1991	143 14	30 7	5,4	238,8	115,4	168,5	13,1
12.	Свињишта	1961 1991	218 –	44 –	4,2	133,9	31,3	237,5	23,1
13.	Стрежево	1961 1991	356 –	63 –	8,9	269,0	98,0	476,2	48,6
1 - 13	Цапарско Поле	1961 1991	6275 2464	1324 716	168,3	3919,0	3994,1	7828,2	1094,4

Извор:

РГУ -

СР Македонија низ катастарска евиденција, Скопје, 1982 година

Бројно движење на населението по населби во Цапарско Поле според официјални пописи и

Општи преглед на населението, домаќинствата, вкупните површини и структура на

FIFTY YEARS OF EdUCATION IN MACEdONIAN LANGUAGE IN THE VILLAGE OF CAPARI ANd ITS REGION

Summarx

In the past fiftx xears of education in Macedonian language about 5000 pupils have attended school in the village of Capari and its region. The number of teachers that have given instructions counts over 300.

The teaching has been perfomed in Macedonian mother tonque. In the 50ies of this centurx there existed 11 primarx schools with 1200 pupils.

The migrant movement of the area of the village of Capari and its region caused the village to have unfavourable demographic structure, depopulation, bad land reclamation as well as other socio-economic problems which had negative effects upon the existence of the teaching activitx. So, in 1995, there is onlx one central school with two regional classes, with a tool number of 144 pupils and 18 employed persons.

други извори

Големина на површината, апсолутна и аграрна густина на населеност по населби и вкупно во 1991 година

земјиштето на населбите во Цапарско поле во 1961 и 1991 година

ПОГОВОР

Во изминативе педесет години настава на македонски јазик, низ училишните клупи во Цапари и Цапарско поминале околу 5.000 уче-ници. Голем дел од нив се познати во стопан-скиот, општествениот, културниот, политич-киот и научниот ‘ивот на Македонија.

За одбележување е фактот дека во целиот период, покрај настава на македонски јазик, се изведува и настава на албански јазик, за албан-ската националност која во одредени процент ‘ивее во Цапарско.

Во почетокот наставата ја изведувале учители со недооформена стручна спрема а денес сите се со виша или висока стручна спрема. Низ целиот 50-годишен период наставата ја изведу-вале над 300 учители-наставници.

Постигнатите резултати сведочат дека училиштата во просторот биле и останале големи културно-просветни ‘аришта во издигнувањето на македонскиот литературен јазик, наука и култура.

Од неписмено население создадовме писмено, создадовме литература, култура, наука. Изградивме бројни училишта. Меѓутоа, пора-ди негрижата на државата за подобрување на селскиот ‘ивот, веќе две села се од Цапарскиот простор се иселени, а останатите се пред целосно раселување. Сето ова доведе и до затворање на 8 од вкупно 11 селски училишта.

Ако и понатаму продолжи процесот на раселување на населението, ќе доведе и до нама-лување на бројот на ученици, а со тоа можни се и затварања и на подрачните паралелки, пре-структуирање на централното основно учи-лиште „Трајан Белев“ од Цапари во работна единица, подрачна паралелка, или затворање на училиштето. Ова би значело замирање на ‘ивотот во овој простор, кој да напоменеме, е блиску до Битола, со поволна географска по-ложба, услови за развој, богати природни ре-сурси и други предности кои ветуваат егзистенција на населението.

Анализите за бројното движење на учениците и прилозите кои ги презентираме ни укажуваат на сериозни и загрижувачки социо-економски проблеми, појава на депопулација, деаграризација, неповолна демографска структура и друго со мошне јасни показатели и фактори кои негативно се одразуваат врз опста-нокот на селските населби.

Токму поради тоа, би требало што поитно да се најдат најпогодни решенија и објективни мерки за да запри натамошното раслојување на селата. Како едно од можните решенија би би-ло стимули-

рање на земјоделскиот произво-дител преку специфична и современа функција во аграрот.

Во таа смисла, сметаме дека тоа ќе прет-ставува добар прилог кон ревитализацијата на селскиот живот, зголемување или стабили-зирање на бројт на жители, подобрување на животниот стандард, начинот на неговото живеење и друго.

Сето тоа би довело и до поголем број на ученици, а наставата на мајчин јазик ќе про-должи долги години и во иднина.

АВТОРИТЕ

ЛИТЕРАТУРА

1.

Историски архив - Битола - Околиски народен одбор, 1945 година, К-6, АЕ 369, Л 1007;

2.

Група Автори: 40 години настава на македонски јазик во Битола и Битолско ж44 - ж84 година. Битола 1984 година;

3.

Спасе Медаровски, Никола Спировски и Ѓорѓи Лазаревски: Образованието во Битола и Битолско за време од 1944 до 1952 година. Зборник на трудови од Научниот собир - Воспитанието и образо-ванието во Битола (развој и перспективи), Битола 1990 година;

4.

Архива на ЦОУ „Трајан Белев“ - Цапари (Годишни извештаи, Главни книги, Летописни, Реви-зиони и други книги); и

5.

Разговори и анкети со сегашни и поранешни наставници и ученици.

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР5

ЗАПОЧНУВАЊЕ СО РАБОТА НА ПРВИТЕ НАРОдНИ ОСНОВНИ УЧИЛИШТА ВО УЧЕБНАТА 1944-1945 ГОдИНА7

МРЕЖА НА УЧИЛИШТА И БРОЈ НА УЧЕНИЦИ7

НАСТАВЕН КАдАР, ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНА РАБОТА, МАТЕРИЈАЛНИ СОСТОЈБИ И дРУГИ АКТИВНОСТИ8

РАЗВОЈОТ НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ Од 1945 дО 1969 ГОдИНА13

ОПРЕМЕНОСТ НА УЧИЛИШТАТА И БРОЈНА СОСТОЈБА НА УЧЕНИЦИТЕ13

Основното училиште во село Цапари13

Основното учлиште во село Ѓавато17

Основното училиште во село Рамна21

СОдРЖИНА НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА РАБОТА И дРУГИ АКТИВНОСТИ24

Основното училиште во село Цапари24

Основното училиште во село Ѓавато27

Основното училиште во село Рамна28

ОБРАЗОВНО-ВОСПИТЕН КАдАР И ПОМОШЕН ПЕРСОНАЛ Од 1945/46 дО 1969/70 ГОдИНА28

Образовно-воспитен кадар и помошен персонал во училиштето во село Цапари и село Ротино од 1945/46 до 1969/70 година29

Образовно-воспитен кадар и помошен персонал во училиштето во село Ѓавато, доленци, Маловишта и Гопеш од 1945/46 до 1969/70 година30

ОБРАЗОВНО-ВОСПИТЕН КАдАР И дРУГ ПОМОШЕН ПЕРСОНАЛ ВО УЧИЛИШТЕТО ВО СЕЛО РАМНА, ГОРНО СРПЦИ, ЛЕРА, СВИЊИШТА И МЕТИМИР Од 1945.46 дО 1969/70 ГОдИНА32

РАЗВОЈОТ НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ Од 1970/71 дО 1977/78 ГОдИНА35

ОПРЕМЕНОСТ НА УЧИЛИШТАТА И БРОЈНА СОСТОЈБА НА УЧЕНИЦИТЕ35

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА дЕЈНОСТ И ДРУГИ ВОСПИТНИ АКТИВНОСТИ39

ОБРАЗОВНО-ВОСПИТЕН КАдАР И дРУГ ПЕРСОНАЛ Од 1970/71 дО 1977/78 ГОдИНА41

ЦЕНТРАЛНОТО ОСНОВНО УЧИЛИШТЕ „ТРАЈАН БЕЛЕВ“ - ЦАПАРИ Од УЧЕБНАТА 1978/79 ГОдИНА дО 1994/95 ГОдИНА43

УСЛОВИ ВО КОИ РАБОТИ УЧИЛИШТЕТО43

УЧЕНИЦИ И ПАРАЛЕЛКИ47

ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНА РАБОТА И дРУГИ АКТИВНОСТИ50

ОБРАЗОВНО-ВОСПИТНИОТ КАдАР И дРУГИОТ ПЕРСОНАЛ Од 1978/79 дО 1994/95 ГОдИНА51

РЕдОВНИ НАСТАВНИЦИ ВО УЧЕБНАТА 1994/95 ГОдИНА55

СПИСОК НА УЧЕНИЦИ ОД КОМБИНИРАНИ И ЧИСТИ ПАРАЛЕЛКИ ВО УЧЕБНАТА 1994/95 ГОДИНА56

ПРЕГЛЕД60

ПОГОВОР65

ЛИТЕРАТУРА67

ЃОРЃИ ДИМИТРОВСКИ е роден 1934 година во с. Го-пеш. Основно и средно образование како и педагошка академија (група Историја и географија) заврши во Битола. На учителска должност беше во селата Рапеш, Стрежево, дихово и Гопеш. Од 1963 до 1969 година беше управител а потоа и директор на училиштето во с. Рамна. Во времето од 1970 сè до 1976 година е вработен во с. Ца-пари, прво помошник директор и едновремено наставник по предметот историја, а потоа, во времето од 1978 до 1995 година е директор на ЦОУ „Трајан Белев"

М-р НИКОЛА В. ДИМИТРОВ е роден 1958 година во Битола. Основно, средно и вишо образование заврши во Битола. дипломира во 1984 година на Географскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј" - Скопје, додека во 1992 година при истиот Универзитет ги заврши постдипломските студии и се стекна со звањето магистер по географски науки.

Од 1987 до 1994 година беше наставник во ЦОУ „Трајан Белев" - Цапари. денес работи во гимназијата „Јосип Броз - Тито" - Битола на работното место про-фесор по географија.

Во 1993 година е избран за редовен член на

Издавачи:
ДРУШТВОТО ЗА НАУКА И УМЕТНОСТ - БИТОЛА
ЦОУ „ТРАЈАН БЕЛЕВ“ - ЦАПАРИ
*
Автори:
М-р НИКОЛА В. дИМИТРОВ
ЃОРЃИ дИМИТРОВСКИ
*
Одговорен уредник:
Ѓорѓи димовски-Цолев
*
Идејно и графичко решение:
Трајко Огненовски
*
Фотографии:
„Кочо“ - *Томе Петровски*
*
Јазична редакција:
Ѓорѓи Кироваков
*
Превод на англиски:
Лидија Поповска
*
Компјутерска обработка:
Пеце Илиевски

Според мислењето на Министерството за култура на Р. Македонија бр. 08-4754/2 од 3.VII.1995

1944 1994

’44 – ’94